Ἀριθ. 333 – Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ζ'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δέκατος τρίτος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6 | 16 Μαΐου 1882

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΣ

[Ἱστορικὸν διήγημα Φιρδινάνδου Γρηγοροβίου. Μετάφρασις Σπυρ. Π. Λάμπρου].

Συνέχεια· ἴδε σελ. 293.

Γ'.

Ὁ ἐξωτερικὸς χαρακτὴρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ἔτι, ὡς ὁ τῆς Ῥώμης, ὅλως ἐθνικός. Ὁ Χριστιανισμός, ὃν ὁ Κωνσταντῖνος ἐκ λόγων πολιτικῶν τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἠνέχθη παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ θρησκείᾳ, εἶτα δὲ καὶ προὐτίμησεν αὐτῆς, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δεισιδαίμονος τούτου αὐτοκράτορος συνανειμιγνύετο μετὰ τῆς εἰδωλολατρείας. Ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ πόλει εἶχε μὲν κτίσει ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ναοὺς ἑλληνικούς, ὡς τὸν τῆς Ῥέας ἐν τῷ ἐπωνύμῳ αὐτοῦ φόρῳ, τὸ Τύχαιον ἐν ᾧ ἵδρυσε τὸ ἄγαλμα τῆς τύχης τῆς πόλεως, καὶ ναόν τινα τῶν Διοσκούρων παρὰ τὸν Ἱππόδρομον.

Τινὰ τῶν ἀρχαίων βυζαντιακῶν ἱερῶν, ἐν οἷς οἱ ναοὶ τῆς Ἐκβασίας Ἀθηνᾶς, τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Ἑκάτης καὶ Περσεφόνης, τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ζευξίππου Ἀπόλλωνος ἦσαν ὀνομαστοί, εἶχε μετατρέψει εἰς ἐκκλησίας, ἄλλων δ' ἐφείσθη, ἰδίως τῶν ναῶν τοῦ Ἡλίου, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ μόνον Θεοδόσιος ὁ μέγας διέταξε τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ἢ τὴν μετατροπὴν πρὸς χρῆσιν βεβηλοτάτην καὶ ταπεινοτάτην[1].

Διὰ τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου συγχώνευσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας μετὰ τῶν θεωριῶν καὶ λατρειῶν τῶν ἐθνικῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων, οὐδὲν εἶνε χαρακτηριστικώτερον τῶν μαγικῶν περιαμμάτων, ἅτινα κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνου ἱδρύθησαν ἐν τῇ νέᾳ πόλει. Ὁ ἐκ πορφυρίτου μονόλιθος ἐπὶ τοῦ Φόρου αὐτοῦ ἔφερε τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀνδριάντα, ἀλλ' οὗτος ἦτο παλαιὸν χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξ Ἰλίου καὶ μόνον ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἦτο νέα κατ' εἰκόνα τοῦ αὐτοκράτορος. Περιέβαλλε δὲ αὐτὴν στέφανος ἀκτίνων, ἀποτελούμενος ἐξ ἑπτὰ ἥλων, ἐκείνων κατὰ τὴν παράδοσιν διὧν ὁ Σωτὴρ εἶχε προσηλωθῆ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἀποσχίδες δὲ τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ ἐλέγοντο ἐγκεκλεισμέναι ἐν τῷ κορμῷ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ κτιρίου τοῦ Μιλίου ἦσαν ἀνιδρυμένοι οἱ κολοσσαῖοι ἀνδριάντες τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς μητρὸς Ἑλένης· οἱ δύο ἐκράτουν τὸν σταυρόν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ συμβόλου τούτου τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἦτο προσηρτημένη ἡ μαγικὴ Τύχη ἡ Ἀνθοῦσα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐθνικὴ Τύχη ἵστατο καὶ ἐπὶ τοῦ ἅρματος τοῦ Ἡλίου κατὰ τὸν Φόρον, ἔφερε δὲ ὅμως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ σύμβολον τοῦ σταυροῦ.

Ἡ αὐτὴ Τύχη ἐπεκάθητο τῆς χειρὸς τοῦ ἐπιχρύσου κολοσσαίου ἀνδριάντος τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις, συνῳδὰ πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ θέλημα, τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως τῆς πόλεως, ἤτοι τὴν 11 Μαΐου 330, ἐφέρετο ἐν πανηγυρικῇ πομπῇ μετὰ δᾴδων διὰ τοῦ Ἱπποδρόμου πρὸ τοῦ τριβουναλίου, τῆς ἕδρας τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν ᾧ ὁ ἑκάστοτε βασιλεὺς ὤφειλε νὰ προσκυνήσῃ γονυπετὴς τὸ ἄγαλμα τοῦτο καὶ τὴν τύχην τῆς πόλεως[1].

Ἡ μία καὶ μόνη αὕτη παρὰ τὸν Βόσπορον πόλις ἦτο προωρισμένη ὑπὸ τῆς τύχης αὐτῆς νὰ ἐκμυζήσῃ τὰς ἠθικὰς καὶ φυσικὰς δυνάμεις τῶν περὶ αὐτὴν χωρῶν· δι' αὐτῆς κατεστράφησαν ἡ ἀρχαία θρησκεία καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος, τὰ δὲ ἱερώτατα μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης τὰ διασπάστως μετ' ἐκείνης συνδεδεμένα ἀπεκομίσθησαν ὡς λεία καὶ ἐχρησίμευσαν εἰς ἐξωτερικὸν αὐτῆς κόσμον.

Ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν στερήσει πλείστων καλλιτεχνημάτων τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους, καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, ἀλλὰ κυρίως τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἑλληνικὴν Ἀσίαν. Αἱ δὲ βανδηλικαὶ αὗται δῃώσεις συνεχίσθησαν ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἰδίως δὲ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος φανατικὸς ὢν ἐχθρὸς τοῦ ἑθνισμοῦ μετεχειρίζετο τὰριστοτεχνήματα τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀδέσποτον κτῆμα· ἔνθα δὲ τοιαῦτα δὲν συγκατέστρεψε μετὰ τῶν ναῶν αὐτῶν, ἀπήγαγεν αὐτὰ εἰς τὸν Βόσπορον.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ διέταξε τὴν ἀπαγωγὴν ἀθηναϊκῶν καλλιτεχνημάτων εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἐν τούτων ἦτο πιθανῶς καὶ τὸ ἕτερον τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ πατρίκιος αὐτοῦ Πρόκλος ἀφῄρεσεν ἐξ Ἀθηνῶν μονόλιθον, στηθέντα ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ[2]. Ἀγάλματα ἐλεφάντων ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ τοῦ Ἄρεως, ὡς φαίνεται, ἱδρύθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τῆς Χρυσῆς πύλης ἐν Κωνσταντινουπόλει[3]. Ἦτο δὲ κεκοσμημένη ἡ πόλη αὕτη διὰ πολλῶν ἀγαλμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Καὶ ὁ ἔγγονος δὲ αὐτοῦ ἔστησεν αὐτόθι τὸν ἴδιον ἀνδριάντα μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς τῶν νέων τειχῶν[4].

Τὰ ἐκ τοῦ ἀρχαίου κόσμου συνηθροισμένα ταῦτα ἔργα τῆς γλυπτικῆς ὑπερηκόντιζον τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς τῆς συγχρόνου Ῥώμης ἂν μὴ κατὰ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τοὐλάχιστον βεβαίως κατὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν. Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Ἀθηναΐδος ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο τὸ μέγιστον μουσεῖον τῆς τέχνης ὅπερ ἐκέκτητο τότε καθόλου ὁ κόσμος πλὴν τῆς Ῥώμης. Χιλιάδες ἀρχαίων ἀγαλμάτων, ἐν οἷς περιφανῆ ἔργα ἀθανάτων καλλιτεχνῶν, ἅτινα εἶχεν ἔτι θαυμάσει κατὰ χώραν ὁ Παυσανίας περιοδεύων τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἐκόσμουν νῦν τοὺς παμμεγέθεις αὐτοκρατορικοὺς φόρους, τοὺς λουτρῶνας, τὰς στοάς, τὰ θέατρα, τὸν ἱππόδρομον, τὰ βασίλεια, τὸ βουλευτήριον καὶ τὰ μέγαρα τῶν ἐπιφανῶν.

Πάντα ταῦτα τὰ πλάσματα τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας εἶχον ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς συναφείας μετὰ τῆς ἱστορίας, ἀπὸ τῆς λατρείας καὶ τῶν ἐνδόξων ἀναμνήσεων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπαχθῆ ἀπὸ τῶν σεμνῶν χώρων, τῶν ἀγορῶν, βουλευτηρίων καὶ ναῶν τῆς πατρίδος, πρὸς ὧν τὰς ἀρχιτεκτονικὰς καὶ τοπειογραφικὰς σχέσεις εἶχον ἐπινοηθῆ καὶ ὑπολογισθῆ ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν. Ἐχρησίμευον δὲ νῦν ὡς τροπαῖα τῆς νέας κοσμοκράτορος θρησκείας καὶ τοῦ βυζαντιακοῦ καισαροδεσποτισμοῦ ἀντλοῦντος τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἦσαν δὲ αὐθαίρετος μόνον διακόσμησις τῶν κτιρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἅτινα, καίπερ ὄντα κολοσσαῖα καὶ πολυτελέστατα, εὑρίσκονται ἐν δυσαναλογίᾳ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ἰδεώδη τοῦ κάλλους, ἐπειδὴ ἀνῆκον εἰς τὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου ἐποχὴν τῆς παρακμῆς.

Ἡ ἑλληνικὴ καρδία τῆς Ἀθηναΐδος πάντως ἠσθάνθη ὀδυνηρὰν μᾶλλον ἢ χαρμόσυνον συγκίνησιν, ὅτε ἀπανταχοῦ, ἐν πλατείαις καὶ ὁδοῖς, ἐπανεῖδε τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ἥρωας τῆς πατρίδος. Συνήντησε δὲ αὐτοῖς ἀμέσως ἐν τοῖς ἀνακτόροις, κατὰ πρῶτον δ' ἐν ταῖς στοαῖς τῆς Χάλκης, ἐπειδὴ αὐτόθι ἦσαν ἱδρυμένα πολλὰ ἀγάλματα, ἐν οἷς καὶ ἀθηναϊκά[1]. Εἰς τὰ βασίλεια εἶχον τὸ πρῶτον ἔλθει κατὰ διαταγὴν τοῦ Κωνσταντίνου αἱ διάσημοι Μοῦσαι ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος, αἵτινες ἔπειτα μετηνέχθησαν ἐκεῖθεν εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ συγκατεστράφησαν μετ' αὐτοῦ τούτου καὶ πολλῶν ἄλλων ἐν αὐτῷ ἀποκειμένων ἀριστοτεχνημάτων ὅτε κατὰ Ἰούνιον τοῦ 404 ἡ ἁγία Σοφία καὶ τὸ κτίριον ἐκεῖνο ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Μόνον δ' ὁ Δωδωναῖος Ζεὺς καὶ ἓν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἐσώθησαν ὡς ἐκ θαύματος[2].

Ὅτε δὲ ἡ νεαρὰ αὐτοκράτειρα ἐκαθέζετο ἐπὶ τοῦ τριβουναλίου τοῦ ἱπποδρόμου, ἔνθα ἀργότερον ἱδρύθη τὸ ἄγαλμα αὐτῆς τῆς ἰδίας παρὰ τῷ τοῦ συζύγου, τότε ἐθεᾶτο ἐν τῇ νύσσῃ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ ἐν ταῖς στοαῖς μεταξὺ τῶν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐκ Κυζίκου, Ῥόδου καὶ Καισαρείας, Τράλλεων καὶ Ἐρέτου καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων αὐτόσε μετενηνεγμένων ἀγαλμάτων καὶ τὸν τρίποδα τοῦ ἐν Δελφοῖς Πυθίου Ἀπόλλωνος, τὸ περίπυστον ἀνάθημα τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς ἐν Πλαταιαῖς νίκης. Ἔβλεπεν αὐτόθι τὸν Ἡρακλῆν τοῦ Λυσίππου, τὰ ἀγάλματα τοῦ Διός, τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ δελφικοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς[1]. Ἐπ' ἴσης ἦτο ἱδρυμένον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ τούτῳ καὶ τὸ σύμπλεγμα τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν Διοσκούρων[2].

Τοὺς μεγάλους Ἕλληνας ποιητάς, φιλοσόφους καὶ ῥήτορας, ἐν οἷς τὸν Ὅμηρον σύννους, καλλιτέχνημα θαυμάσιον, Σαπφώ, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην, Περικλῆν καὶ Δημοσθένην, πολλοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ στρατηγούς, θεοὺς καὶ ἥρωας τῆς Ἑλλάδος εἶδεν ἡ Ἀθηναῖς συνηνωμένους εἰς συλλογὴν μεγάλην ἐν τοῖς λαμπροῖς λουτροῖς τοῦ Ζευξίππου, ἃ εἶχεν ἱδρύσει μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Σεβῆρος, αὐξήσει δὲ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας. Τοῦτο τὸ πιθανῶς πλουσιώτατον καλλιτεχνικὸν μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρίστανε τὸν ἀρχαῖον μῦθον καὶ τὴν ἱστορίαν ἐν τοῖς κυριωτάτοις αὐτῶν χαρακτῆρσιν. Αὐτόθι δ' εὑρίσκετο καὶ πλήρης σειρὰ τῶν ἡρώων καὶ ἡρωΐδων ἐκ τοῦ τρωϊκοῦ ἔπους, ἐν οἷς καὶ λαμπρὸν ἄγαλμα τῆς Ἑλένης, ὅπερ κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἐπιγραμματοποιοῦ τινος ἐξήγειρεν ἔρωτα θερμὸν ἔτι καὶ ἐν τῷ χαλκῷ[3].

Ἐν δὲ τῷ πλουσίῳ οἴκῳ τοῦ Λαύσου, ὅπερ οὗτος ὁ ἐπὶ Ἀρκαδίου περιώνυμος πατρίκιος εἶχε κτίσει μεταξὺ τῶν βασιλείων καὶ τοῦ φόρου τοῦ Κωνσταντίνου ἠδύνατο νὰ θαυμάσῃ ἡ Ἀθηναῖς μετὰ τῆς τέρψεως τῆς ἰδιαζούσης εἰς Ἀθηναίαν κλασικῶς πεπαιδευμένην τὰ πολυθρύλητα πλάσματα ἑλληνικῆς τέχνης, τὸν Μύδιον Ἔρωτα, τὴν σαμίαν Ἥραν τοῦ Λυσίππου, τὴν Λινδίαν Ἀθηνᾶν ἔργον τοῦ Σκύλλιδος καὶ Διποίνου καὶ τὴν κνιδίαν Ἀφροδίτην τοῦ Πραξιτέλους[4]. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ μεγάρῳ λέγεται ὅτι ἦτο ἱδρυμένος καὶ ὁ χρυσελεφάντινος Ὀλύμπιος Ζεὺς τοῦ Φειδίου, ἀποσπασθείς, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἐν ἔτει 394 κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Θεο-

τούτου τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν ἁγίαν Φωτεινήν. Ἴδ. Hammer, Constantinopel und der Bosporus I, 189.

1. Μαλάλας XIII, 322· «καὶ πεφύλακται τοῦτο τὸ ἔθος ἕως τὸ νῦν». Ἴδε καὶ Lasaulx, Untergang des Hellenismus σ. 45.

2. Κωδινοῦ περὶ ἀγαλμάτων 48.

3. Κωδιν. περὶ ἀγαλμάτων σ. 47-48. Ἀνωνύμ. Antiquit. Const. παρὰ τῷ Banduri Imp. Orient. τόμ. Α' μέρ. γ' σ. 21.

4. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο πρέπει νὰ το φανταστῶμεν συσχετιζόμενον πρὸς τοὺς ἐλέφαντας ἐκείνους· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κεδρηνὸς λέγει ὅτι τὰ ἀγάλματα τούτων παρίστανον τοὺς ἐλέφαντας ἐφ' ὧν Θεοδόσιος ὁ Β' εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἡ εἴδησις τοῦ Κωδινοῦ περὶ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν προελεύσεως αὐτῶν εἶνε ὑποπτος.

1. «Ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων γῆς» κατὰ τὸν Κωδινὸν ἐν τῷ περὶ ἀγαλμάτων 60.

2. Ζώσιμος V, κ. 24.

1. «Καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα» Ζώσιμος II, κ. 31 Leake τοπογρ. Ἀθηνῶν σ. LXI. Τὸν χρυσοῦν τρίποδα ἔφερε βάσις χαλκῆ σχηματιζομένη ὑπ' ὄφεων συμπεπλεγμένων, ἥτις μόνη ἦχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπὶ δὲ τῶν σπειρῶν αὐτῆς ἀναγινώσκονται ἀκόμη τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τῶν μετεσχουσῶν τῆς ἐν Πλαταιαῖς νίκης. Τὸ σωζόμενον μέρος τῆς στήλης ταύτης ἵσταται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ Ἀτμειδάν. Ἴδ. O. Frick das platäische Weihgeschenk zu Konstantinopel ἐν τοῖς Jahrbücher für class. Philologie τοῦ Fleckeisen ἐν τῷ Γ' Supplementband.

2. Petri Gyllii Topogr. Const. σ. 83.

3. Ὁ Αἰγύπτιος Χριστόδωρος περιέγραψε περὶ τὸ 500 μ.Χ. τὸ μουσεῖον τοῦτο διὰ 416 στίχων σωζομένων (Anthol. graeca ἔκδ. Iacobs τομ. Α'. σ. 37) καὶ ἐπιγραφομένων Ἔκφρασις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ ἐπικαλουμένου Ζευξίππου. Ἴδ. καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ Heyne Priscae artis opera quae Constantinopoli exstitisse memorantur ἐν ταῖς Comment. Soc. R. Gotting. τοῦ 1793. τόμ. XI, σ. 7 κ. ἑ.

4. Ὁ Κεδρηνὸς Α' 564 ἀνέγραψε ταὐτόθι εὑρισκόμενα ἀγάλματα.

δοσίου[1]. Ἐν τῷ θέρει τοῦ ἔτους 393 εἶχον θαυμάσει τὸ τελευταῖον οἱ ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι συνηθροισμένοι Ἕλληνες τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ θεϊκὸν ἰδεῶδες τῆς ἐθνικῆς θρησκείας καὶ πάσης πλαστικῆς τέχνης, ἐπειδὴ βραχύτατον μετὰ ταῦτα χρόνον ἐδημοσίευσε Θεοδόσιος ὁ μέγας διάταγμα ἀπαγορεῦον διὰ παντὸς τὴν τέλεσιν τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Ἡ Εὐδοκία ἴσως ἐπέζησεν ἔτι τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ, ἐν ᾧ ἡ θεὰ τοῦ ἀγάλματος ἐκείνου τοῦ Διὸς εἶχεν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἐνθουσιάσει τοὺς Ἕλληνας. Κατεστράφη δὲ ὁ ναὸς οὗτος διὰ πυρκαϊᾶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ συζύγου αὐτῆς[2]. Τὸ δὲ μέγαρον τοῦ Λαύσου ἐκάη μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ καλλιτεχνημάτων ἐν ἔτει 476[3]. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα χρόνον ἠφανίσθη διὰ πυρκαϊᾶς κατὰ τὰς στάσεις τὰς γενομένας ἐπὶ τῆς τυραννίδος τοῦ Βασιλίσκου καὶ ἡ μεγάλη ἐκείνη βιβλιοθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἣν ἱδρύσας ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς εἶχεν αὐξήσει μέχρις 120,000 τόμων[4].

Οὔτε ἡ Ἀθηναῖς οὔτε ἄλλος τις οἱοσδήποτε τῶν συγχρόνων φιλοπολίδων Ἑλλήνων ἠδύνατο, θεώμενος τὰ ἐν τῇ πρωτευούσῃ συνηθροισμένα καλλιτεχνήματα τῆς Ἑλλάδος, νὰ παρηγορηθῇ διὰ τῆς ἰδέας ὅτι ταῦτα εἶχον εὕρει ἐνταῦθα ἄσυλον, ἐν ᾧ ἦσαν πεφυλαγμένα ἀπὸ τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀφανισμοῦ ἕνεκα τοῦ φανατισμοῦ τῶν Χριστιανῶν ἢ τῆς καταστρεπτικῆς μανίας τῶν βαρβάρων. Τὰ καλλιτεχνικὰ ταῦτα μουσεῖα κατεστράφησαν ἔτι ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας δι' ἐπανειλημμένων σεισμῶν[5]. Πολλὰ δὲ κατέστρεψεν ἡ φοβερὰ πυρκαϊὰ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Νίκα ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν ἔτει 532, ὅτε ἀπετεφρώθησαν ἡ Χάλκη, τὸ Αὐγουσταῖον, ἡ Ἁγία Σοφία, τὸ βουλευτήριον, τὰ λουτρὰ τοῦ Ζευξίππου καὶ πολλὰ ἄλλα περιώνυμα κτίρια.

Τὰ δὲ πολύτιμα λείψανα τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκείνων θησαυρῶν ἠφάνισαν ἔπειτα οἱ Φράγκοι σταυροφόροι. Διὸ τὰ μουσεῖα τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἔχωσιν ἐπίδρασίν τινα ἐπὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης, ἀλλ' ἀπωλέσθησαν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ δὲ γνήσια ἀριστοτεχνήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶχον ἤδη ἀπὸ χρόνου μακροῦ ἀπολεσθῆ ἢ λησμονηθῆ, ὅτε ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Ῥώμης προῆλθον πάλιν εἰς φῶς οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ καὶ ἥρωες, ἵνα καταστήσωσι δυνατὴν ἐν Εὐρώπῃ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς τέχνης.

1. Κεδρηνὸς (I, 364) λέγει ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦτο τοῦ Διὸς μετηνέχθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λαύσου. Ἀλλ' ὁ Heyne ἀμφισβητεῖ τοῦτο. Σημειωτέον δὲ ὅτι πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἐλέγοντο ἐκ καυχήσεως ὄντα ἱστορικῶς διάσημα καλλιτεχνήματα.

2. Ὁ Lasaulx σ. 110 ἀναφέρει τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ σχολιαστοῦ συγγραφῆς τινος τοῦ Λουκιανοῦ.

3. Κεδρηνὸς Α' 616. Ζωναρᾶς II, XIV, 41. Lasaulx. Hertzberg Γ', 461. Ἐν τούτοις Νικήτας ὁ Χωνιάτης ἀναφέρει (Fabricius Bibl. Graeca τομ. VI, σ. 405) ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1204 καταστραφεῖσι καλλιτεχνήμασι καὶ τὴν Ἑλένην, τὸν Ἡρακλῆν τοῦ Λυσίππου, τὴν σαμίαν Ἥραν καὶ ἓν κολοσσαῖον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς.

4. Ζωναρᾶς II, XIV, σ. 41.

5. Ὁ Μαρκελλῖνος ἀναγράφει ἐν ἔτει 447 τὴν κατάπτωσιν πολλῶν ἀγαλμάτων ἐν τῷ Ταύρῳ προελθοῦσαν ἐκ σεισμοῦ· πυρκαϊαὶ δ' ἐγένοντο ἐπὶ Θεοδοσίου κατὰ τὰ ἔτη 433, 448 καὶ 450, καθ' ἃ ἔτος κατεστράφησαν αἱ τρωαδικαὶ στοαί· Heyne τόμ. IB'. De interitu operum, quae Constantinopoli etc.

ΙΑ'

Μεγάλαι ἐπιβολαὶ συνήθως αὐξάνουσι τὴν δύναμιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὃν αἰφνιδίως προσέρχονται, ἀλλ' ἡ γυνὴ ζητεῖ ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς ἐν τῇ ἐμφύτῳ συνέσει καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ προσκολλᾶσθαι εἰς τὸ ξένον, τοῦ ὑποχωρεῖν εἰς τὸ πολέμιον ἢ τοῦ προσελκύειν αὐτὸ διὰ τῶν ἐρωτικῶν θελγήτρων. Ἡ περικαλλὴς καὶ εὐφυὴς γυνὴ αἰσθάνεται τὰς κοινωνικὰς ἀντιθέσεις ἧττον ζωηρῶς τοῦ ἀνδρὸς ὅστις ἀναγνωρίζει αὐτὰς ὡς ἐμπόδια καὶ ὀφείλει νὰ καταπολεμήσῃ αὐτάς.

Ἀλλὰ καίτοι ἡ Ἀθηναῖς εἶχε συνείδησιν ὅτι ἡ γυνὴ ἔχει δικαίωμα ἰποτιμίας διὰ τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα, καίτοι εἶχε προπαιδευθῆ εἰς τὰ τῆς αὐλικῆς ἐθιμοταξίας χρηματίσασα ἐπί τινα χρόνον κυρία τῆς τιμῆς παρὰ τῇ Πουλχερίᾳ, ἀλλ' ἀπῃτεῖτο ὅπως δήποτε νὰ καταβάλῃ ἱκανοὺς ἀγῶνας ἵνα δεσπόσῃ μετὰ χάριτος καὶ ἀξιοπρεπείας τοῦ λαμπροῦ, ἀλλὰ κινδυνώδους κόσμου εἰς ὃν νῦν ἀνῆκεν. Ὤφειλε νῦν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σχέσεσιν αὐτῆς νὰ ἶνε φιλύποπτος, μεμετρημένη καὶ προσηνὴς ἐν ᾧ πρότερον ὑπῆρξε φυσικὴ καὶ ἐρασμία. Ὤφειλε νὰ δέχηται τὰς εὐσεβάστους θεραπείας τῶν μεγιστάνων καὶ νὰ δεξιῶται ὡς αὐτοκράτειρα τὰς ὑπερηφάνους πατρικίας ἐκ παλαιῶν ὑπατικῶν γενῶν, καίπερ συνειδυῖα ὅτι ἑκάστη αὐτῶν ἔτρεφεν ὑποκάρδιον κατ' αὐτῆς μῖσος.

Ὁσάκις ἐπορεύετο διὰ τῶν αἰθουσῶν τῶν βασιλείων, ὧν τὸ μαρμάρινον ἔδαφος καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἐπέστρωνον ἑκατοντάδες δούλων δι' ἄμμου χρυσῆς, διέβαινεν, ὑπὸ τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς περιστοιχιζομένη, πρὸ στιφῶν ὅλων θεραπόντων οὓς ἡ ἀθηναία θυγάτηρ τοῦ φιλοσόφου οὐδ' ἑνὸς ὤφειλε νὰ ζιόνῃ βλέμματος, ὅτε ἔπιπτον κατὰ γῆς πρὸ αὐτῆς. Ἕκαστον τῶν βλεμμάτων αὐτῆς ἦτο προδιαγεγραμμένον ὑπὸ ἀνιαρωτάτης αὐλικῆς ἐθιμοτυπίας, ἐμετρεῖτο καὶ ἐπετηρεῖτο. Ἡ βασίλειος αὕτη τάξις προήρχετο ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Θεοδοσίου τοῦ πρώτου, οἵτινες εἶχον μετενέγκει τὰς αὐλικὰς διατυπώσεις τῶν βασιλέων τῆς Περσίας εἰς τὰ ῥωμαϊκὰ ἀνάκτορα. Οἱ ἀπειραρίθμοι αὐλικοὶ θεράποντες καὶ ὑπάλληλοι ἦσαν διῃρημένοι κατὰ τάξεις ἢ σχολάς, ὧν προΐσταντο ἡγεμόνες. Ὁ πανίσχυρος πραιπόσιτος

τοῦ κουβουκλείου, ὅστις ἦτο συνήθως εὐνοῦχος καὶ κεκηρυγμένος τοῦ αὐτοκράτορος εὐνοούμενος, ἐπέβλεπε τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν αὐλήν. Κατὰ ῥητὸν δὲ ὁρισμὸν Θεοδοσίου τοῦ Β' ἦτο οὗτος ἰσότιμος τοῦ ἐπάρχου τοῦ πραιτωρίου καὶ τοῦ τῆς πόλεως[1]. Τῶν δὲ ὑποθέσεων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου πασῶν προΐστατο ὁ μάγιστρος τῶν ὀφφικίων, ἐπέχων τόπον αὐλάρχου.

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς αὐλικῆς ἐθιμοταξίας εὑρισκομένη ἡ Ἀθηναῖς πολλάκις βεβαίως ἐπόθησεν ὑπὸ νόστου ἀλγοῦσα τὰ παρακηφίσσια ἄλση τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' οὖσα γυνὴ νεαρὰ καὶ ζωηρὰ ἐδιδάχθη ταχέως τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς προσωπικῆς αὐτῆς ἐλευθερίας πρὸς τὴν χρυσῆν τῶν ἀνακτόρων δουλείαν καὶ τὴν θυσίαν τῶν φιλοσοφικῶν αὐτῆς ἀρχῶν εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῆς αὐτοκρατείρας. Ἡδυνήθη δὲ ταῦτα πιθανῶς ταχύτερον καὶ καλλίτερον τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις προκατόχων αὐτῆς, τῆς ὡραίας θυγατρὸς τοῦ Βαύτου καὶ τῆς Αἰλίας Φλακκίλλας, τῆς πρώτης συζύγου Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Ἂν δὲ πλὴν τῆς φιλοδοξίας κὐχαριστήθη καὶ ἡ καρδία αὐτῆς, ἡ Ἀθηναῖς ἠδύνατο νὰ θεωρῇ ἑαυτὴν εὐδαίμονα ὡς Εὐδοκίαν. Ἀλλ' ἂν τοῦτο συνέβη μένει δι' ἡμᾶς μυστήριον. Τοσοῦτο δὲ τοὐλάχιστον εἶνε βέβαιον ὅτι ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἀπήλαυε τῆς συμπαθείας τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Ὁ δ' ἐθισμὸς εἰς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἦτο ἓν τῶν δυσχερεστάτων δι' αὐτὴν προβλημάτων, ἐπειδὴ οὗτος εὑρίσκετο ἐν ἀντιθέσει πρὸς πάσας τὰς ἑλληνικὰς αὐτῆς συνηθείας. Ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ νεαροῦ, περισσοθρήσκου Θεοδοσίου οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀνδρικὸν πάθος, ἀλλ' εἶχεν ἀνατραφῆ ὡς τις ἐθελόσοφος, ἴσως δὲ εἶχεν ἐνθουσιάσει αὐτὸν μᾶλλον τῆς καλλονῆς τῆς Ἀθηναίδος ἡ λογιότης τῆς θυγατρὸς τοῦ φιλοσόφου. Αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἦτο βιβλιοτρίβης ὡς ὁ Κλαύδιος καὶ ἐμελέτα κατὰ τὰς νύκτας ὑπὸ τὸ φῶς λυχνίας, ἥτις ἦτο κατεσκευασμένη μετὰ τέχνης ἰδιαζούσης ὥστε νὰ πληρῶται ἐλαίου ἀφ' ἑαυτῆς.

Ὅσον καὶ ἂν καταβιβάσωμεν εἰς τὸ ἔσχατον μέτρον τὰς ὑπερβολὰς τῶν αὐλικῶν, οὐχ ἧττον ὑπολείπεται τοῦτο ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ εἶχε πολλὰ μελετήσει καὶ μάθει. Ἦτο ἔμπειρος τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, οὐχ ἧττον δὲ τῆς ἀστρονομίας καὶ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Δεύτερον δὲ Σολομῶντα ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Σωζομενὸς ἕνεκα τῶν γνώσεων αὐτοῦ περὶ τὴν φύσιν τῶν λίθων καὶ φυτῶν. Ἦτο ζωγράφος, ἠσχολεῖτο δὲ καὶ περὶ τὴν γλυπτικὴν καὶ ἄλλας τέχνας. Ἔγραφε δὲ χειρόγραφα μετὰ χρυσῶν γραμμάτων οὕτως ὡραῖα καὶ ἐκόσμει αὐτὰ δι' ἱστοριῶν οὕτως ἐντέχνων, ὥστε ἀπεκαλεῖτο *καλλιγράφος* ὑπό τε τῶν κολάκων καὶ τῶν χλευαστῶν. Κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα ἐδεικνύοντο κώδικες ὑπ' αὐτοῦ γραφέντες, ἰδίως εὐαγγέλια ὧν τὸ κείμενον ἦτο γεγραμμένον καθ' ἕκαστον φύλλον εἰς σχῆμα σταυροῦ[1]. Συνήθροιζε δὲ βιβλία, ὡς ἐκφράζεται ὁ σύγχρονος αὐτοῦ Σωκράτης, μετὰ τοῦ πάθους Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ἀλλὰ κυρίως ἐκκλησιαστικά. Μετ' ἐπισκόπων ἠπίστατο νὰ συζητῇ ὡς ἄλλος ἐπίσκοπος. Τὴν δὲ πρωΐαν ἔψαλλε μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὕμνους ἐκκλησιαστικούς. Ἐνήστευε δὶς τῆς ἑβδομάδος κατὰ Τετάρτην καὶ Παρασκευήν. Ἡ μόνη δὲ αὐτοῦ ἡδονὴ ἦτο ἡ θήρα, ἣν ἠγάπα μετὰ μανίας.

Οὐδένα ἔχομεν λόγον νὰ θεωρήσωμεν τοιαύτας ἀρετὰς ἐκκλησιαστικὰς παρά τε τῷ Θεοδοσίῳ καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ ὡς ὑποκριτικάς. Ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ ἦτο φιλοθρησκότερος καὶ εὐλαβέστερος τοῦ πάππου χωρὶς νὰ ἔχῃ τοῦ Ἱσπανοῦ ἐκείνου τὸν φανατισμόν, ἀφ' οὗ ἔσωζεν αὐτὸν ἡ ἀνατροφὴ καὶ ὁ ψυχικὸς χαρακτήρ.

Πάντες οἱ σύγχρονοι ὁμοθύμως ἐξυμνοῦσι τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, τὴν πραότητα, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀσάλευτον ψυχικὴν γαλήνην[2]. Αἱ δ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι αὗται μαρτυρίαι ἐπικυροῦνται καθόλου δι' ἱστορικῶν γεγονότων, ἐπειδὴ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ αὐλὴ τοῦ Θεοδοσίου ὑπῆρξεν εἴπερ τις καὶ ἄλλη βυζαντιακὴ αὐλὴ ἀπηλλαγμένη κακουργιῶν. Ὁ δὲ Σωζομενὸς ἐξυμνεῖ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ, ἧς ἄλλως δὲν ἐξεικόνισε τὰ τελευταῖα ἔτη, ὡς εἴπερ τινὰ καὶ ἄλλην διατηρηθεῖσαν ἀναίμακτον καὶ καθαρὰν φόνου[3].

Οἱ σύγχρονοι παρέστησαν τὴν πραότητα τοῦ ἡγεμόνος διά τινων παραδειγμάτων. Ὅτε ἡμέσαν τινὰ ὁ Θεοδόσιος διέταξε τὴν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ παράστασιν κυνηγεσίου τινός, ὁ δὲ παροξυνθεὶς λαὸς ἀπῄτει ἀγῶνας μετ' ἀγρίων θηρίων, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπηγόρευσε τὴν αἴτησιν ὡς ἀπάνθρωπον.

Ὅτε ποτὲ γινομένων ἁρματοδρομιῶν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐξερράγη ῥαγδαία καταιγίς, παρώτρυνε τοὺς θεατὰς νὰ ψάλωσιν ὕμνον τινὰ ἐκκλησιαστικόν, ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐξῆλθεν ἐν πομπῇ ἐκ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ κατηυθύνθη εἴς τινα ἐκκλησίαν. Θανόντος δέ ποτε σεβαστοῦ ἀρχιερέως διέταξε νὰ φέρωσιν αὐτῷ τὸ ῥάσον αὐτοῦ ἵνα τὸ φορέσῃ. Ὅτε δ' ἄλλοτέ ποτε ἰταμός τις μοναχὸς

1. Cod. Theod. βιβλ. VI, 8, 1. De praepositis sacri cubiculi, διάταγμα ἐκδοθὲν χάριν τοῦ Μακροβίου ἐν ἔτει 422.

1. Νικηφόρος II, κεφ. 3. Περὶ τῆς εὐτεχνίας αὐτοῦ ἴδ. καὶ Κεδρηνὸν I, 571. Ζωναρᾶν II, 35.

2. «Φιλανθρωπία ... γαλήνη ψυχῆς ζάλην οὐ δεχομένη» κατὰ τὸ ὡραῖον ἐγκώμιον τοῦ συγχρόνου Θεοδωρήτου ἐν Ἐκκλ. Ἱστορ. V, κ. 36. Ὁμοίως ἀποφαίνεται ὁ Σωκράτης, ὅστις ἀνέγραψεν ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ (VII, 22) τὰς ἀρετὰς τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς καὶ ὁ Σωζομενὸς ἐν τῇ εἰς τὸν Θεοδόσιον ἀφιερώσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

3. «Ἀναίμακτον δὲ καὶ καθαρὰν φόνου πάντων τῶν πώποτε γενομένων μόνην τὴν σὴν ἡγεμονίαν ἅπας αἰῶν αὐχεῖ» λέγει ὁ Σωζομενὸς ἐν τῇ ἀφιερώσει.

εἰς ὃν δὲν εἶχε παραχωρήσει τὸ αἰτούμενον, κατηράσθη αὐτοῦ, δὲν ἐνεφανίσθη ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὴν τράπεζαν καὶ δὲν ἡσύχασε πρὶν ἢ ὁ φανατικὸς καλόγηρος ἀπέσυρε τὴν ἐκστομισθεῖσαν ἀράν. Εἷς τῶν ἐμπίστων ἠρώτησε τὸν αὐτοκράτορα διὰ τίνα λόγον δὲν ἐκδικεῖται ποτε κατὰ τῶν ὑβριστῶν καταδικάζων αὐτοὺς εἰς θάνατον· ὁ δὲ Θεοδόσιος ἀπεκρίθη «ἐπεθύμουν νὰ εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ ἐγείρειν τοὺς νεκρούς».

Τοιαύτας ἔχων ἰδιότητας ὁ Θεοδόσιος δὲν ἠδύνατο νὰ διακριθῇ μεταξὺ μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἢ φιλοπολέμων βασιλέων. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἀνύψωσαν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀστέρας ὡς τὸν ἰδεώδη τύπον ἡγεμόνος, ἀλλ' οἱ ἀρρενωποὶ πολῖται ἠδύναντο νὰ καταφρονῶσιν αὐτοῦ ὡς μαλακοῦ.

Παρίσταται δὲ ὡς ἀνὴρ μετρίου ἀναστήματος, ξανθὴν ἔχων τὴν κόμην, εὔπλαστον τὴν ῥῖνα, μέλανας καὶ ὀξυδερκεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ δὲ βλέφαρα μακρότατα. Ὁ δὲ τρόπος αὐτοῦ τοῦ τοῖς ἄλλοις προσομιλεῖν μετεῖχεν ἀδιάστου εὐγενείας.

Τὰ δὲ νομίσματα αὐτοῦ, ὧν μόλις τὰ ἐπιμελέστατα κεχαραγμένα, τὰ χρυσᾶ, παρέχουσιν ἀσφαλῆ εἰκονικὴν ὁμοιότητα, παριστῶσιν αὐτὸν ἐν διαφόροις ἐποχαῖς τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ὡς τὸ πλεῖστον εὐγενῆ ἔχοντα τὴν κατατομὴν καὶ ἀγένειον, ὡς ἀπεικονίζοντο καθόλου τὰ πρόσωπα τῶν Βυζαντίνων αὐτοκρατόρων μέχρι τοῦ Φωκᾶ. Παρουσιάζεται δὲ ὁτὲ μὲν φέρων στρατιωτικὴν περιβολὴν καὶ τὸ κράνος ἐπὶ κεφαλῆς, περιβαλλόμενον ὑπὸ ταινίας ἐκ μαργαριτῶν, καὶ κρατῶν ἀσπίδα καὶ λόγχην, ὁτὲ δὲ καθήμενος, φέρων διάδημα καὶ κρατῶν εἰλητάριον μὲν ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν, σταυρὸν δ' ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἢ ἱστάμενος καὶ κρατῶν λάβαρον καὶ τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν[1].

[Ἕπεται συνέχεια].

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ ΤΗΣ ΕΥΝΟΟΥΜΕΝΗΣ

καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ἐξόριστοι.

Μεταξὺ Νεαπόλεως καὶ Καστελλαμάρε ὀλίγον τι ἀπέχον τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου, Ῥεζίνα τὴν σήμερον καλουμένου, φαίνεται μέγα ἀνάκτορον ἁπλουστάτης ἀρχιτεκτονικῆς καὶ βεβαμμένον δι' ἐρυθροῦ χρώματος, ὡς καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτὸ ἐξαρτήματα. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶνε τὸ τῆς *Εὐροουμένης*, ὀνομασθὲν οὕτως ὑπὸ τῆς περιφήμου Μαρίας Καρολίνης, βασιλίσσης τῆς Νεαπόλεως, γυναικὸς Φερδινάνδου τοῦ Δ' καὶ ἀδελφῆς τῆς Μαρίας Ἀντωνιέττης.

Καὶ ᾠκοδομήθη μὲν χάριν τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἡ βασίλισσα Μαρία Καρολίνα ἐπισκεφθεῖσα αὐτό, τοσοῦτον κατεθέλχθη ὑπὸ τῆς γοητευτικῆς θέας, ἣν ἀπολαμβάνει τις ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ δώματος τοῦ ἀνακτόρου, ὥστε ἠθέλησε νὰ κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ, ἐγκαταλιποῦσα διὰ παντὸς τὸ ἀνάκτορον τῶν Πορτίκων, τὸ εὐαερώτατον ἐκεῖνο καὶ δροσερώτατον κατάφυτον ἐνδιαίτημα.

Ἡ φιλήδονος βασίλισσα ἐγκαθιδρυθεῖσα ὁριστικῶς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς *Εὐροουμένης* μετὰ τῆς φιλτάτης αὐτῇ λαίδης Ἄμιλτον, κατέστησεν αὐτὸ ἑστίαν πολυημέρων καὶ λαμπροτάτων ἑορτῶν καὶ παννυχίδων, χορῶν, συναυλιῶν, θεατρικῶν θεαμάτων, κλπ.κλπ. Αἱ παννυχίδες μάλιστα ἦσάν τι μυθῶδες καὶ ἐν αὐταῖς ἔβλεπέ τις πραγματικὰ τὰ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς διηγήμασι ἀναφερόμενα καὶ ὡς πλάσματα ἐξημμένης φαντασίας θεωρούμενα. Μυρίοι λύχνοι μεταξὺ τῶν φύλλων τῶν δένδρων ἦσαν κεκρυμμένοι, μουσικὴ μαλακὴ καὶ ἤρεμος, οὐδόλως ταράττουσα τοὺς συνδιαλεγομένους, ἀλλὰ μᾶλλον συνοδεύουσα τὴν συνδιάλεξιν, μετέδιδεν αὐτῇ ἁρμονικόν τινα καὶ ἀπερίγραπτον χρωματισμὸν προκαλοῦσα καὶ λέξεις καὶ αἰσθήματα θελκτικὰ καὶ τρυφερά. Λαμπρότατα δὲ πυροτεχνήματα ἐφώτιζον μακρόθεν τὴν θάλασσαν καὶ τὸ θαυμάσιον τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως πανόραμα.

Καὶ ταῦτα μὲν τότε. Ἀλλὰ σήμερον ὅμως οὔτε χοροὶ, οὔτε συναυλίαι. Ἀντὶ τοῦ ἀνειμένου βίου, βίος περιωρισμένος καὶ ἀποκεκλεισμένος. Ἀντὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν δεσποινῶν καὶ τῶν κομψῶν ἱππότων καὶ αὐλικῶν, ὧν ἔβριθον οἱ κῆποι, μόλις νῦν ἐνίοτε φαίνεται σκιὰ λευκὴ πλανωμένη ἀνὰ τὰς ἐρήμους δενδροστοιχίας. Ἀλλ' ἆρά γε σκιὰ εἶνε; Οὐχί! Εἶνε μία τις τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἡγεμονίδων ἢ δούλη περιδιαβάζουσα. Βαδίζουσι δὲ κεκαλυμμέναι διὰ πέπλου ὥστε μόνοι οἱ ὀφθαλμοί των φαίνονται. Καὶ ὁ περίπατος οὗτος μὴ νομίσητε ὅτι γίνεται ἁπλῶς χάριν διασκεδάσεως, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, εἶνε γραπτὴ παραγγελία τοῦ ἰατροῦ.

Συνειθισμέναι ἐν τῇ ἀνατολικῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ λαμπρότητι τῶν τοῦ Καΐρου ἀνακτόρων αἱ γυναῖκες τοῦ Ἰσμαὴλ πασσὰ ὀλορρόφουν, ποθοῦσαι τὴν πολυτέλειαν, ἧς ἐστερήθησαν, τοὺς κήπους ἐν οἷς κρῆναι καὶ βρύσεις μορμυρίζουσι, φυτὰ σπάνια ἀνθοῦσι καὶ ἑκατὸν δοῦλαι ἀνέμενον τὸ ἐλάχιστον νεῦμα ἵνα σπεύσωσι πρὸς ἐκτέλεσιν προσταγῆς τινος. Ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδεμία ἀναψυχὴ καὶ διασκέδασις, πλὴν τῶν ὀλίγων ὡρῶν, καθ' ἃς ὁ Χεδίβης συνδιατρίβει μετ' αὐτῶν. Οὐδεὶς συγγενὴς οὐδεὶς φίλος. Οὐδὲν ἄλλο ἢ πλῆξις ζωῆς ἐν γῇ ξένῃ μαραινομένης.

Πρὸ τῆς ἀρίξεως τοῦ χεδίβου μετὰ τῶν γυναικῶν του εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς *Εὐροουμένης*, χόρτα κατεκάλυπτον τοὺς ἐγκαταλελειμμένους κήπους, καὶ μεγάλα ἕρπετὰ καὶ μαῦρα εἶχον τὰς φωλεάς των. Ἔχιδναι ἰοβόλοι ἀνωρθοῦντο πρὸ τοῦ τολμῶντος νὰ εἰσέλθῃ καὶ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν των. Μία δὲ καὶ μόνη κραυγὴ ἢ τοῦ τρόμου ἠκούετο ἐν ταῖς ἠρημωμέναις δενδροστοιχίαις. Ὅτε δὲ οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐπίσημοι φυγάδες ἦλθον εἰς τὸ ἀνάκτορον, ἐδέησε νὰ ἐκριζώσωσι τὰ χόρτα καὶ νὰ ἐκκόψωσι τὰ δένδρα.

Σιγὴ βαθυτάτη ἐπικρατεῖ ἐνταῦθα ὡς ἐν πενθούσῃ οἰκίᾳ. Τὰ παράθυρα τῆς *Εὐροουμένης* εἶνε κεκλεισμένα στεγανῶς καὶ περιπεφραγμένα διὰ πυκνοῦ δικτυωτοῦ, ὡς εἴθισται ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δι' οὗ δύναταί τις νὰ βλέπῃ ἔξω χωρὶς νὰ τὸν βλέπωσι.

Ἄλλοτε ὅμως τὰ παράθυρα ἦσαν ὀρθάνοικτα, τῶν ἀνθέων τὸ ἄρωμα ἐπλήρου τὰς αἰθούσας, καὶ γυναῖκες εὔμορφοι καὶ ἐπαγωγὸν ἔχουσαι τὸ πρόσωπον ἐφαίνοντο ἐπὶ τῶν ἐξωστῶν ἀναμένουσαι τοὺς προσκεκλημένους, οἵτινες ἤρχοντο ἐκ Νεαπόλεως ἵνα μετάσχωσι τῶν ἑορτῶν.

Ἀλλὰ σήμερον τὸ ἀνάκτορον φαίνεται ὡς μοναστήριον· μόνον τὰ τοῦ πρώτου πατώματος παράθυρα ἐπιτρέπουσι τὴν εἴσοδον τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας καὶ τῶν περιέργων βλεμμάτων. Ἐκ διαλειμμάτων προβάλλουσιν ἐκ τῶν παραθύρων τούτων ἀνδρικαί τινες κεφαλαὶ φέρουσαι τὸ αἰγυπτιακὸν κάλυμμα καὶ θεῶνται μετ' ἀδιαφορίας τὰ ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐνίοτε τὰ πρόσωπά των ἐμψυχοῦνται, αἱ χεῖρές των ἀνυψοῦνται καὶ ῥίπτουσι νομίσματα πρὸς ὅμιλον μικρῶν τινων ἐπαιτῶν, οἵτινες εἶν' ἐγκαθιδρυμένοι ἀπέναντι τοῦ ἀνακτόρου αἰτοῦντες ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσερχομένων καὶ τῶν ἐξερχομένων. Τῶν παιδίων δὲ τούτων αἱ κραυγαὶ καὶ τὰ ἅλματα καὶ αἱ συμπλοκαὶ διασκεδάζουσιν ὀλίγον τι τοὺς Αἰγυπτίους.

Δύο ἤδη ἔτη κατοικεῖ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς *Εὐροουμένης* ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς πρώην χεδίβης τῆς Αἰγύπτου. Ζῇ δὲ ἐν τῇ Ῥεζίνᾳ ὡς καὶ ἐν Καΐρῳ μετὰ τῶν γυναικῶν του, τῶν τέκνων καὶ πολυαρίθμου ἀκολουθίας τηρῶν καὶ ἐν τῇ ξένῃ τὰ τῆς πατρίδος του ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν θρησκείαν.

Μεταξὺ τῶν παρακολουθησάντων αὐτὸν εἶνε καὶ ὁ Ρατὶπ πασᾶς φίλος αὐτοῦ πιστὸς, χάριν τοῦ ἐκπτώτου ἀντιβασιλέως καταλιπὼν γυναῖκα, πατρίδα, πᾶν ὅ,τι ἠγάπα, πᾶν ὅ,τι εἶχε. Ὁ χεδίβης οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν δύναται νὰ μείνῃ ἄνευ αὐτοῦ, αὐτοῦ δὲ τὴν γνώμην ζητεῖ πρὸ παντὸς ἔργου, πρὸ πάσης ἐπιχειρήσεως.

Ὁ Ῥατὶπ πασᾶς εἶνε ἀνὴρ ὡς πεντηκοντούτης, ἰσχυός, χαλκόχρους, ἐρυθριδωμένος, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοί του οἱ μαῦροι σπινθηροβολοῦσι νοημοσύνην. Ἡμέραν τινὰ ἐνόμισεν ὅτι περιέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ κυρίου του· ὑπόψυχρος χαιρετισμὸς, λέξις ξηρά πως τῷ ἐνέβαλον τὴν ὑποψίαν ὅτι δὲν ἐξετιμᾶτο ἡ ἀφοσίωσίς του, ὅτι δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν πλέον ἀξίαν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ καταρρέψῃ τὸν βίον, καὶ ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ προσώπου του διὰ πολυκάννου, τραυματισθεὶς καιρίως ὑπὸ τὸν ὀφθαλμόν. Ἔκτοτε δὲ ὁ χεδίβης μετὰ πολλῆς προσοχῆς φέρεται πρὸς τὸν θεράποντά του.

Ὁ πρώην χεδίβης εἶνε ἀνὴρ ὀξύνους καὶ πεπαιδευμένος. Κατανοεῖ τὸν αἰῶνά του καὶ ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσι περὶ τῆς βασιλείας του καὶ τῆς σπαταλῆς του, αὐτὸς εἰσήγαγεν εἰς Αἴγυπτον τὰς ἰδέας τῆς προόδου, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Τεβρὶκ εὗρε τὴν ὁδὸν ἐξωμαλισμένην, ἐὰν θέλῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον ὅπερ ἤρχισεν ὁ πατήρ του. Ἀλλὰ τίς οἶδε πῶς θὰ το ἐξακολουθήσῃ;

Ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς λαλεῖ τὴν γαλλικὴν ἄριστα καὶ μετὰ σπανίας τελειότητος, ἔχει δὲ τοὺς τρόπους λίαν εὐγενικούς. Ὑποδέχεται πάντα ἐπιθυμοῦντα νὰ παρουσιασθῇ πρὸς αὐτὸν, πολλάκις δὲ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὸν κρατεῖ εἰς τὸ γεῦμα ἢ εἰς τὸ δεῖπνον. Τῆς τραπέζης του τὰ μὲν πήλινα σκεύη εἶνε γαλλικά, τὰ δὲ ὑάλινα βοημικὰ καὶ τὰ ἀργυρᾶ ἀγγλικά. Ὁ ἀρχιμάγειρός του εἶνε Γάλλος καὶ τὰ φαγητά του ἀνάμικτα εὐρωπαϊκὰ καὶ αἰγυπτιακά.

Καίτοι δὲ ὁ οἶνος ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ Κορανίου, πολὺ ὅμως τιμᾶται ἐν τῇ χεδιβικῇ τραπέζῃ ὁ καμπανίτης, κατὰ συνθήκην θεωρούμενος ὡς ἀρρῶδες ἁπλῶς ποτὸν οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τὸν οἶνον. Ὁ Ἰσμαὴλ εἶνε ἀκριβὴς τηρητὴς τῆς θεμιτοταξίας οὐδὲ εἰς τοὺς υἱούς του ἐπιτρέπων νὰ τὴν παραβαίνωσιν. Οἱ ἡγεμονόπαιδες μικροί τε καὶ μεγάλοι ὀφείλουσι νὰ ἵστανται ἐνώπιόν του ὀρθοί, καὶ κάθηνται μόνον ἀφ' οὗ διὰ νεύματος τοῖς δώσῃ τὴν ἄδειαν.

Ὁ χεδίβης ἔχει ἓξ υἱοὺς καὶ πλείονας θυγατέρας, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν μὴ νομίμων. Ἔχει δὲ καὶ γυναῖκας τέσσαρας.

Ὁ πρωτότοκος υἱός του ὁ Τεβρὶκ, ὁ ἐν Αἰγύπτῳ νῦν ἡγεμονεύων, ἔχει μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα του· ἡ μεγάλη του δὲ ἀξία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡγεμονεύοντος τοῦ πατρός του οὐδεὶς εἶπε περὶ αὐτοῦ εἴτε καλὸν εἴτε κακόν. Ἐπί τινα χρόνον ἦτο ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν. Ὁ Τεβρὶκ εἶνε μουσουλμάνος θρησκομανὴς, θεωρῶν τοὺς Εὐρωπαίους, ὡς καὶ πᾶς ἀκραιφνὴς λάτρις τοῦ προφήτου, ὡς *σκύλους*· οὐδέποτε ἐξῆλθε τῆς Αἰγύπτου, οὐδὲ ἐξέφρασέ ποτε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ περιηγηθῇ τὴν ἀλλοδαπήν.

Ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ χεδίβου, ὁ Χουσεΐν, εἶνε ἀνὴρ ἀξιοπρεπὴς, χαρίεις καὶ φαιδρός. Ἦτό ποτε ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν τύπον, διότι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ὡς καὶ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς *Εὐροουμένης*, ὤφειλον ἀείποτε νὰ ἀκολουθῶσι τὴν γνώμην τοῦ πατρός των.

Ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ χεδίβου, ὁ Χασὰν ἐξεπαιδεύθη ἐν Βερολίνῳ, λαβὼν καὶ βαθμὸν ἐν τῷ γερμανικῷ στρατῷ. Εἶνε δὲ πεπαιδευμένος μεγάλην ἔχων ἀξίαν καὶ μεγάλην ἀνδρείαν. Ὅτε δὲ ὁ πατήρ του ἦτο ἔτι ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτὸς ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν καὶ γενικὸς ἀρ-

1. Τὰ νομίσματα ἴδε παρὰ Sabatier τόμ. Α' σ. 111 κ. ἑ. Χαλκοῦν τι νόμισμα παριστάνει τὸν Θεοδόσιον, κρατοῦντα τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν ἐν τῇ χειρὶ, καθήμενον δ' ἐν τριήρει συρομένῃ ὑπὸ Νίκης.

χηγὸς τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων. Διεκρίθη δὲ ἐπὶ γενναιότητι κατὰ τὸν πόλεμον τῶν Ῥώσων καὶ τῶν Τούρκων. Καίτοι δὲ εἶνε μόλις εἰκοσιέξ ἐτῶν ἔχει ἓξ τέκνα.

Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων υἱῶν τοῦ χεδίβου ὁ μὲν Ἰμβραὶμ ἐξεπαιδεύθη ἐν Βούλβιτς, λαλεῖ τὴν ἀγγλικήν, ἐνδύεται ὡς Ἄγγλος καὶ ἀγαπᾷ τοὺς Ἄγγλους καὶ τὴν Ἀγγλίαν ὡς ὁ Χουσεὶν ἀγαπᾷ τὴν Γαλλίαν, λαλεῖ τὴν γαλλικήν, ἐνδύεται ὡς Γάλλος, καὶ ὡς ὁ Χασὰν λαλεῖ τὴν γερμανικήν, ἀγαπᾷ τὴν Γερμανίαν, ἐνδύεται ὡς Γερμανός. Αἴαν περίεργον εἶνε καὶ πλείστου ἄξιον πρῶτον μὲν τὸ πόσον ἡ εὐρωπαϊκὴ ἀγωγὴ ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων ἀνατολικῶν φύσεων, δεύτερον δὲ ὁποίαν διαφορὰν ἕξεων καὶ κρίσεων ἡ τριῶν διαφόρων ἐθνῶν ἀγωγὴ παρήγαγεν ἐν τῷ πνεύματι τῶν τριῶν ἀδελφῶν.

Ἄλλος δέ τις υἱὸς τοῦ χεδίβου ἑνδεκαέτης ἐκπαιδευόμενος ἐν Τουρίνῳ δεικνύει ἤδη μεγίστην κλίσιν πρὸς ὅ,τι εἶνε ἰταλικόν.

Ὁ ἔσχατος τῶν υἱῶν τοῦ χεδίβου, ὁ μικρὸς Ἀλῆς ἓξ ἐτῶν παιδίον ἀεικίνητον, οὐδὲν ἄλλο ἔργον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχει, ἢ νὰ διασκεδάζῃ τὸ μονότονον τῆς ζωῆς τῶν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς *Εὐτοουμένης* κατοικούντων.

Λέγομεν ἤδη ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Χαρεμίου, ὅ ἐστι περὶ τοῦ γυναικωνίτου, περὶ τῶν μυστηρίων ἅτινα ἐγκλείονται ὄπισθεν τῶν πυλῶν ἐκείνων τῶν ἐπιμελῶς κεκλεισμένων καὶ ζηλοτύπως φρουρουμένων.

Οἱ μετρίας καταστάσεως μουσουλμάνοι ἔχουσιν ὡς χαρέμιον ἀπόκεντρόν τι δωμάτιον ἐν ᾧ διαιτῶνται αἱ γυναῖκες. Τῶν δὲ πλουσίων τὸ χαρέμιον εἶνε ὁλόκληρος πτέρυξ τοῦ μεγάρου των, τῶν δὲ πασάδων καὶ τῶν ἡγεμόνων ἀνάκτορον ὁλόκληρον. Ὁ πρώην χεδίβης εἶχε τέσσαρα ἀνάκτορα, ἓν δι' ἑκάστην τῶν τεσσάρων αὐτοῦ νομίμων συζύγων, αἵτινες εἶχον ἀκολουθίαν χιλίων περίπου ἀνθρώπων εὐνούχων, φυλάκων, θεραπαινίδων, δούλων· δὲν εἶνε δὲ δύσκολον νὰ ὑπολογίσῃ τις πόσον ἐδαπάνα τὸ κράτος πρὸς συντήρησιν τοῦ τετραπλοῦ τούτου βασιλικοῦ *σπιτικοῦ*.

Σπανίως εἶν' ἐπιτετραμμένη ἡ εἴσοδος τοῦ χαρεμίου εἰς εὐρωπαίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἡγεμονίδων. Ἐγὼ ὀρεχθεῖσα τῆς τιμῆς ταύτης καὶ ζητήσασα αὐτήν, ἔτυχον τῆς ἀδείας νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ χαρέμιον ἐν ὡρισμένῃ τινὶ ἡμέρᾳ.

Εἰσῆλθον ἐρ' ἁμάξης εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀνακτόρου καὶ ἔστην πρὸ σιδηρᾶς πύλης κιγκλιδωτῆς ἀνοιγομένης πρὸς τὴν κλίμακα. Ἀκριβῶς ἀπέναντι αὐτῆς εἶνε ἡ εἴσοδος τῶν δωματίων τοῦ χεδίβου.

Ἑκατέρωθεν τῆς πύλης ἵσταντο ἀναμένοντές με δύο παῖδες Αἰγύπτιοι, θεράποντες. Εὐθὺς ὡς κατέβην τῆς ἁμάξης γίγας τις ἤνοιξε τὰς κιγκλίδας καὶ ἀφ' οὗ εἰσῆλθον τὰς ἐκλείδωσε πάλιν βραδέως. Μ' ἐχαιρέτισε κατὰ τὸν τρόπον τῆς πατρίδος του καὶ χωρὶς λέξιν νὰ εἴπῃ μὲ ὡδήγησε προπορευόμενός μου.

Τῶν γυναικῶν τὰ δώματα εἶνε ἐν τῷ δευτέρῳ πατώματι. Ὅτε δ' ἔφθασα ἐκεῖ μὲ ὑπεδέχθη Ἄραψ τις χονδρὸς καὶ εὐτραφής· παρευθὺς ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ ἀνεγείρει τὸ βαρὺ καὶ παχὺ καταπέτασμα τῆς θύρας. Μὲ ὡδήγησε δὲ εἰς διάδρομον ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον πλεῖσται ὅσαι θύραι, ὥστε ἐνόμισα ὅτι εὑρίσκομαι ἐντὸς μοναστηρίου. Πλησίον μιᾶς τῶν θυρῶν τούτων ἵσταντο εἰς δύο στοίχους δεκαὲξ δοῦλαι, αἵτινες προσέκλιναν ἐνώπιόν μου ἐδαφιαίως. Ἐκεῖ εὗρον τὴν κυρίαν Ὅτ Ἐλβετίδα διακεκριμένην, ἥτις εἶνε διερμηνεὺς τῆς ἡγεμονίδος Τσχεχμὴ-Ἀφέτ. Ἡ κυρία Ὅτ μὲ ὡδήγησε δι' ἄλλου τινὸς διαδρόμου ὑαλοστεγοῦς μέχρι τῶν δωμάτων τῆς Α. Ὑψηλότητος, ἥτις ἵστατο ὀρθὴ ἀναμένουσά με καὶ ἔχουσα παρ' αὐτῇ τὴν θετήν της θυγατέρα τὴν ἡγεμονίδα Ταϊκά, κόρην τοῦ χεδίβου. Ὄπισθεν δὲ αὐτῆς ἵστατο ἡ ἀναγνώστριά της, εὐμορφοτάτη Κιρκασία μελανόφθαλμος καὶ λευκοτάτη, πλάσμα.

Ἡ ἡγεμονὶς Τσχεχμὴ-Ἀφὲτ εἶνε γυνὴ μεγαλοπρεπὴς ἔχουσα πολὺ τὸ ἡγεμονικόν. Ἡ Κυρία Ὅτ μοὶ ἐξεφώνησε προσλαλιὰν σύντομον εὐχαριστοῦσά με ἐκ μέρους τῆς ἡγεμονίδος διὰ τὴν τιμὴν ἧς τὴν ἠξίωσα καὶ διὰ τὸν κόπον ὃν ἔλαβον νὰ ἔλθω εἰς ἐπίσκεψίν της. Ἡ Τσχεχμὴ-Ἀφὲτ δὲν λαλεῖ μὲν τὴν Γαλλικήν, ἀλλὰ καταλαμβάνει ὅ,τι τῇ εἴπωσι γαλλιστί. Ἐνίοτε δὲ λαμβάνουσα θάρρος ὅτε εἶμεθα μόναι—τὴν ἐπισκέπτομαι δὲ λίαν συνεχῶς—μοὶ ἀποκρίνεται γαλλιστί.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τὰ πάντα εἶνε ἁπλούστατα. Δύο μακρὰ καὶ εὐρύτατα διβάνια ἐστρωμένα διὰ τερροχρόου ὑφάσματος μετὰ λευκῶν μεγάλων προσκεφαλαίων εἶνε τεθειμένα κατὰ μῆκος τῶν δύο ἀπέναντι τοίχων. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τράπεζα στρογγύλη κεκαλυμμένη διὰ λαμπροτάτου τουρκικοῦ τάπητος, ὅστις εἶνε τὸ μόνον ἐν τῇ αἰθούσῃ Ἀνατολικὸν πρᾶγμα. Ἐπὶ τῆς τραπέζης κεῖται ἀνοικτὸν περίφημον λεύκωμα περιέχον πάσας τὰς φωτογραφίας τῆς Χεδιβικῆς οἰκογενείας.

Ἡ θρυλουμένη πολυτέλεια καὶ μεγαλοπρέπεια τοῦ Χαρεμίου ἐξ οὐδενὸς ἄλλου συνίσταται ἢ ἐκ λιθογραφικῶν τινων εἰκόνων ἐπὶ τοῦ τοίχου, παραπετασμάτων τερροχρόων ἐν μέρει κρυπτόντων τὰ ἡμίκλειστα παράθυρα, ἐκ μαλακωτάτου τάπητος, ἑνὸς κλειδοκυμβάλου, ἐξ εὐαρίθμων τινῶν ἑδρῶν· ἰδοὺ τὸ πᾶν. Οὔτε ἄνθη οὔτε ἄλλα φυτά. Μήπως εἶν' ἀπηγορευμένα; διότι τὸ Κοράνιον λέγει ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων μεταμορφοῦνται εἰς φυτά.

Ἡ Τσχεχμὴ-Ἀφὲτ θεωρεῖται ὡς ἡ εὐνοουμένη τοῦ Χεδίβου, διότι αὐτὴ μόνη δέχεται ἐπισκέψεις. Εἶνε δὲ πάντοτε κομψῶς ἐνδεδυμένη, ἐκ Παρισίων προμηθευομένη τὰ φορέματά της.

Ἡμέραν τινὰ τὴν εἶδον φοροῦσαν κοιτωνίτην ἐκ λευκοῦ σηρικοῦ μετὰ ῥαβδώσεων κιτρίνων καὶ δι' ἀρθονωτάτων τριχάπτων κεκοσμημένον. Ἔμπροσθεν ἦτο ὀλίγον ἀνοικτὸν τὸ φόρεμα καὶ ὑπεφαίνετο μέρος τοῦ ἀλαβαστρίνου αὐτῆς κόλπου, ἐφαίνοντο δὲ καὶ οἱ τορνευτοὶ βραχίονες, θαυμάσιοι τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα. Μικρὰ ἀδαμάντινα ἐνώτια ἐκόσμουν τὰ δροσερά της ὠτία. Δὲν ἐφόρει δὲ οὔτε δακτυλίδια, οὔτε ψέλλια, καίτοι ὡς μ' ἐβεβαίωσαν ἑκάστη τῶν ἡγεμονίδων ἔχει τοιαῦτα κοσμήματα ἐκ μαργαριτῶν καὶ ἀδαμάντων ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων.

Ἡ ἡγεμονόπαις Ταϊκὰ ἐνδύεται ἁπλούστερον ἀλλὰ τὰ φορέματά της εἶνε κομψότατα καὶ μάλιστα βραχύτατα, ἴσως ἵνα δύναταί τις νὰ θαυμάζῃ τοὺς κομψοτάτους καὶ μικροὺς πόδας της, ὧν δεύτεροι δὲν εὑρίσκονται ἀνὰ τὴν ὑφήλιον.

Εἶνε δὲ ὡς εἴκοσιν ἐτῶν, λεπτοφυὴς καὶ χαρίεσσα καὶ ξανθή. Νοήσασα ὅτι θαυμάζω τοὺς χονδροὺς ξανθοὺς πλοκάμους της μ' εἶπε μετά τινος ὑπερηφανίας «Ὅλ' αὐτὰ τὰ μαλλιὰ εἶνε 'δικά μου». Εἶνε δὲ ζωηροτάτη, λαλεῖ καλῶς τὴν Γαλλικὴν καὶ διαλέγεται μετ' ἀφελείας ἅμα καὶ πολλῆς εὐχερείας.

Καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν μου καὶ κατὰ τὰς ἑπομένας ἑπτὰ δοῦλαι εἰσῆλθον μετὰ παρέλευσιν τετάρτου τῆς ὥρας καὶ παρετάχθησαν πρὸ τῆς θύρας. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἐκράτει μέγαν δίσκον κεκαλυμμένον δι' ἐρυθροῦ βελουδίνου καλύμματος χρυσοκεντήτου καὶ μετὰ χρυσῶν ὡσαύτως κροσσίων, κρεμαμένου μέχρι τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ τοῦ δίσκου δὲ ἦτο ὁ καφὲς, ἄλλη τις δούλη ἐκράτει *ἰμπρίκι* ἀργυροῦν, τρίτη τις πινάκιον ὡσαύτως ἀργυροῦν κλπ.

Πρώτη ἐπῆρε καφὲ ἡ ἡγεμονὶς, ἔπειτα ἐγὼ καὶ ἔπειτα αἱ λοιπαί. Μετὰ τὸν καφὲ ἔφερον *σιγάρα* ἐξαίσια καίτοι ὀλίγον ὑπόγλυκα. Ὑποθέτω ὅτι περιεῖχον ὄπιον.

Αἱ δοῦλαι φοροῦσι ποδήρεις ἐσθῆτας σκοτεινοῦ χρώματος τὸν χειμῶνα καὶ λευκὰς τὸ ἔαρ ἄνευ τινὸς προσθέτου στολισμοῦ· τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς των ἀνυψωμένον συγκρατεῖται παρὰ τὴν πλευρὰν δι' ἑνὸς κομβίου. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δὲ ἔχουσιν εἶδός τι διαδήματος ἐκ λεπτοτάτης γάζης καὶ τουλλίου καὶ ταινιῶν ὅμοιον πρὸς τοὺς κοινοὺς ἐν χρήσει γυναικείους πίλους ἀλλ' ἀνοικτὸν ὄπισθεν.

Ἔνευσεν ἡ ἡγεμονὶς καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες ἀψοφητὶ ἀπῆλθον τῆς αἰθούσης.

Καίτοι δὲ ὁ διερμηνεὺς ἦτο ἀπαραίτητος ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν ἦτο ζωηρά. Ἡ Τσχεχμὴ-Ἀφὲτ ἠρώτα μετὰ πολλῆς περιεργίας περὶ πάντων, ὡς ἐὰν ἦτο εὐρωπαία. Πολλάκις δ' ἐκπλήττομαι ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ καὶ ὀρθότητι πολλῶν της παρατηρήσεων.

Λαμβάνει πάσας τὰς ἐφημερίδας τοῦ συρμοῦ. Ὅ,τι δὲ εἴτε ἀγνοεῖ εἴτε δὲν δύναται νὰ νοήσῃ, ζητεῖ ἐξηγήσεις καὶ ἐρωτᾷ τὴν ἀκόλουθόν της ἢ τοὺς ἡγεμονόπαιδας.

Ἡμέραν τινὰ τὴν ἠρώτησα μετ' ἀπορίας πῶς ὑποφέρει ζῶσα ἐν διηνεκεῖ ἀποκλεισμῷ;

— Δὲν ἐπιθυμεῖτε, τὴν ἠρώτησα, νὰ ἴδητε τὴν Νεάπολιν καὶ τὰ περίχωρα; Ἡ μοναξία δὲν σᾶς ἐνοχλεῖ; Δὲν ἔχετε πόθους, πλῆξιν, μελαγχολίαν;

— Ἄ, ὄχι, μ' ἀπεκρίθη ζωηρῶς. Εἶμαι συνειθισμένη, καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῶ ὅτι δύναμαι νὰ ζήσω ἄλλως πως ἢ ὅπως ἐν τῇ πατρίδι μου. Νὰ ἐξέλθω μὲ ἀκάλυπτον τὸ πρόσωπον, καὶ μόνον νὰ τὸ συλλογισθῶ ταράττομαι καὶ ἀηδιάζω, νὰ ἐξέλθω σκεπασμένη θὰ ἐπισύρω τὰ βλέμματα τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔπειτα νομίζω ὅτι ἐν τῇ ξενιτείᾳ, ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐντρέπεται ὁ ἄνθρωπος περισσότερον ἢ ἐν τῇ πατρίδι του, διότι ἀπαντᾷ βλέμματα πλέον ἀδιάφορα καὶ περιεργότερα.

Τὰ αἰσθήματα ταῦτα εἶνε ἱκανῶς ἀνεξήγητα καὶ πολὺ περίπλοκα, διότι αὐτὴ ἡ ἡγεμονὶς μοὶ δίδει τὴν φωτογραφίαν της, καθ' ἣν παρίσταται ἀνοικτὸν ἔχουσα τὸ πρόσωπον καὶ μοὶ ἐπιτρέπει νὰ τὴν δείξω καὶ εἰς ἄλλους, ἐπιλέγουσα. «Ἀλλὰ πρὸ πάντων νὰ διισχυρίζεσθε ὅτι εἶμαι πολὺ ὡραιοτέρα τῆς εἰκόνος μου».

Ἡ ἡγεμονὶς Ταϊκὰ ἐξέρχεται ἐν ἀνοικτῇ ἁμάξῃ μετὰ τῆς Ἐλβετίδος κυρίας Ὅτ. Φορεῖ δὲ τότε πῖλον καὶ πυκνὴν καλύπτραν. Ἐξέρχεται δὲ χάριν τῆς ὑγιείας της, διότι ἡ νευρικὴ αὐτῆς φύσις ἔχει χρείαν διασκεδάσεων.

Οἱ ἡγεμονόπαιδες εἰσέρχονται πρὸς τὰς ἡγεμονίδας χωρὶς νὰ ἀναγγείλωσιν ἑαυτούς. Μόνοι δὲ αὐτοὶ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ βλέπωσιν αὐτὰς ἀκαλύπτους.

Ἐτόλμησα νὰ ἐρωτήσω ἄλλο τι τὴν Τσχεχμὴ-Ἀφέτ.

— Δὲν πειράζεσθε βλέπουσα τὸν χεδίβην ἀποδεικνύοντα φανερὰ τὴν πρὸς τὰς ἄλλας γυναῖκας ἀγάπην του;

— Συνειθίζει κἀνείς! μοὶ ἀπεκρίθη μειδιῶσα. Ἀναγνωρίζω ὅτι ἐνίοτε ἔχομεν καὶ τὰς λύπας μας. Ὅταν μανθάνομεν ὅτι θὰ ἔλθῃ καὶ ἄλλη, τότε κατ' ἀρχὰς τὴν μεταχειριζόμεθα ὡς ἐχθράν, ἢ τουλάχιστον ὡς ἀντίπαλον. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὑπανδρευθῇ καὶ γείνῃ νόμιμος σύζυγος τοῦ χεδίβου, τὴν θεωροῦμεν τότε ὡς ἀδελφὴν καὶ προσπαθοῦμεν νὰ ζῶμεν μετ' αὐτῆς ἐν ἁρμονίᾳ.

Ἐν τῷ γυναικωνίτῃ καταγίνονται αἱ γυναῖκες ἀναγινώσκουσαι, μουσουργοῦσαι, κεντοῦσαι καὶ αὕτη εἶνε ἡ μόνη ἐργασία των.

Αἱ γυναῖκες τοῦ χεδίβου ἔχουσι νῦν τεσσαράκοντα μόνον δούλας, ὧν τινες εἶνε θαυμασίας καλλονῆς πλάσματα... Συνειθισμέναι δὲ εἰς τὴν ἀνατολικὴν πολυτέλειαν αἱ ἡγεμονίδες θεωροῦσιν ἑαυτὰς ὡς πτωχὰς μεταναστάτιδας. Τὰ πάντα φαίνονται εἰς αὐτὰς εὐτελῆ καὶ ἄθλια. Καὶ ἐκεῖ μὲν, ἐν τῇ πατρίδι, ὑπεδέχοντο πλείστας ὅσας ἐπισκέψεις, ἐώρταζον πανηγύρεις καθ' ἃς ναὶ μὲν ἀπεκλείοντο, ὡς εἰκὸς, οἱ ἄνδρες, ἀλλ' ὅμως συν-

εκροτεῖτο κοινωνία λαμπρὰ γυναικῶν καὶ χαριεσσῶν φίλων. Ὅθεν σήμερον εἶν' εὐπρόσδεκτος σφόδρα πᾶσα κυρία ἐπισκεπτομένη αὐτὰς καὶ μετέχουσα τῆς ἐρημίας καὶ μοναξίας των.

Τὰ πάντα γίνονται ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῆς *Εὐroσυμένης* μετὰ σιγῆς ἄκρας. Οὐδεὶς θόρυβος ἢ ταραχὴ ταράσσει τὸ χαρέμιον. Λαλοῦσι διὰ νευμάτων καὶ χαιρετίζουσιν ὑψοῦσαι τὴν χεῖρα πρὸς τὸ μέτωπον.

Ἡ Τσεχμὴ - Ἀφὲτ, καίτοι τηρεῖ ἀκριβῶς τὸ εἶνέ της—διότι κατάγεται ἐξ ἀρχαίου ἡγεμονικοῦ οἴκου, —ἐνώπιόν μου ὅμως καταλείπει τὸ ὑπερήφανον μεγαλεῖόν της. Μὲ φιλεῖ ἀπερχομένην μοὶ δίδει τὴν χεῖρα φιλικώτατα καί μοι λέγει γαλλιστὶ «au revoir!»

Ἐν δὲ τῷ διαδρόμῳ αἱ παρατεταγμέναι δοῦλαι χαιρετίζουσι κύπτουσαι ἐδαφιαίως, ὁ εὐνοῦχος ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ εὐθὺς ὡς ἐξέλθω τὴν κλείει μετὰ σπουδῆς, ἄλλος τις ἐκ Νουβίας θεράπων μὲ συνοδεύει μέχρι τῆς κιγκλιδωτῆς πύλης, ἔνθα ἐπαναβλέπω τὸν γίγαντα θυρωρὸν, ὅστις διὰ νεύματος καλεῖ τὴν ἅμαξάν μου, κύπτει ἐνώπιόν μου καὶ ἀπέρχομαι.

Ἀναπνέω ἤδη ἐλευθερώτερον ἀφ' οὗ ἡ πύλη τῆς αὐλῆς ἐκλείσθη ὄπισθέν μου, διότι δὲν δύναμαι νὰ μὴ αἰσθάνωμαι αἴσθημά τι λύπης καὶ οἴκτου ἀναλογιζομένη τὴν σιγὴν τῆς κατοικίας ταύτης. Καὶ ἐν Νεαπόλει ἡ ἀντίθεσις γίνεται καταφανεστέρα ἢ ἐκεῖ πέραν ἐν Αἰγύπτῳ.

Προχωρῶ πρὸς τὴν πόλιν καὶ κατὰ μικρὸν ἐπανευρίσκω τὴν ζωὴν καὶ τὴν κίνησιν. Συναντῶ σειρὰν ὅλην ἁμαξῶν παντὸς εἴδους καὶ ποιότητος καὶ λεωφορεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων συνωθοῦνται δεκαπέντε εἴκοσιν ἀνθρώπινα σώματα, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία, ἱερεῖς. Καὶ οἱ μὲν κάθηνται, οἱ δὲ ἵστανται ὄρθιοι, ἐρίζουσιν, ᾄδουσι, βλασφημοῦσιν. Ἁμάξια ὑπὸ βοῶν συρόμενα μεστὰ κιβωτίων, ἡμιόνοι, ἀχθοφόροι ἔχοντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βαρύτατα φορτία, πάντα ταῦτα κατακλύζουσι τὴν ὁδὸν, διακόπτουσι τὴν συγκοινωνίαν, ἀλλ' ὅμως εἶνε κίνησις διασκεδάζουσα τὸν θεατὴν καὶ εὐφραίνουσα.

Ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κρέμανται μακρότατα μακαρόνια, ἅτινα ὁ κονιορτὸς καθιστᾷ βεβαίως νοστιμώτερα, διότι φαίνονται ὅτι ἴσα ἴσα τούτου ἕνεκα κρέμανται ἔξω ἵνα *σκονίζωνται*. Αἱ γυναῖκες κτενίζονται καὶ διευθετοῦσι τὴν κόμην των ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ, πωλοῦσαι καρποὺς καὶ δίπυρα. Ἐκ διαλειμμάτων βλέπομεν κατὰ σειρὰν ἐκτεθειμένα ποικιλόχροα ἐκθέματα, λεμόνια, ποτήρια, φιάλας, ἐνταῦθα πωλοῦσι τὸ *κρυονέρι* μετὰ σιροπίου—ὁ Θεὸς νὰ τὸ κάμῃ σιρόπιον—πρὸς λεπτὰ πέντε τὸ ποτήριον. Παρέκει βλέπετε κινητὰς ἑστίας καὶ ἐπ' αὐτῶν τηγάνιον ἐν ᾧ τηγανίζονται γλυκίσματα ἐξ ἁπλῆς ζύμης τὰ ὁποῖα οἱ κατασκευασταὶ προσφέρουσι πρὸς τοὺς διαβάτας διὰ τῶν ἀμφιβόλου καθαριότητος ἢ μᾶλλον ἀναμφιβόλου ῥυπαρότητος δακτύλων των.

Διέρχεται ὁ ἱπποσιδηρόδρομος, ἀνταλλάσσουσιν οἱ ἐν αὐτῷ φιλικὸν χαιρετισμὸν μετὰ τῶν γνωρίμων των διαβατῶν. Πολυάριθμα λεωφορεῖα, ἰσχυραὶ δαμάλεις βαδίζουσαι ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ κωδωνίσκου, αἶγες, κύνες ὑλακτοῦντες, ἐπαῖται ἐφορμῶντες κατὰ τῶν ἁμαξῶν εὐθὺς ὡς ἀναγκασθῶσι δι' οἷον δήποτε λόγον νὰ βραδύνωσι τὸν δρόμον των, ταῦτα τέλος καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα βλέπει τις καὶ ἀκούει ἀνὰ τὴν ὁδὸν τὴν λεγομένην τῶν Πορτίκων.

Ἐν Νεαπόλει οἱ *λαζαρόνοι* εἶν' ἐξηπλωμένοι ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων. Ὅταν κερδήσωσι τὰ ἔξοδα τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἰσχύει νὰ τοὺς διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν. Καὶ τάλληρον ἀπαστράπτον ἐὰν ἐπιδείξητε πρὸς τὸν ἀναπαυόμενον λαζαρόνον ὅστις πρὸ μιᾶς ὥρας λίαν ἀσμένως θὰ ἔπιπτεν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ἀντὶ ἡμισείας μόνον δραχμῆς, ἤδη βλέπει τὸ τάλληρον, ἀνυψοῖ ὀλίγον τὴν κεφαλὴν, μειδιᾷ καὶ φαίνονται οἱ λευκοὶ ὀδόντες, στρέφεται πρὸς τὴν ἄλλην πλευρὰν καὶ τὸν *παίρνει ὁ ὕπνος* ὀνειροπολοῦντα τὴν καλήν του.

Ὅσον δὲ πλησιάζει τις πρὸς τὴν πόλιν, τοσοῦτον καὶ ὁ θόρυβος αὐξάνει καὶ ὁ λιμὴν φαίνεται ἐν ὅλῃ του τῇ κινήσει καὶ ζωῇ. Ἀτμόπλοια ἀναρρίπτουσι στήλας πυκνὰς μαύρου καπνοῦ καὶ ἀνασύρουσι τὰς ἀγκύρας ἀποπλέοντα εἰς Ἀφρικὴν ἢ εἰς Ἀμερικήν. Μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα σαλεύουσιν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἀδόντων τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἀναρριχῶνται ἐπὶ τῶν ἱστῶν προσδένοντες τὰ ἱστία καὶ σύροντες τὰ σχοινία.

Ἐν τῇ προκυμαίᾳ ἐντὸς παραπηγμάτων παριστάνουσι κωμῳδίας δὶς τῆς ἡμέρας καὶ ὁ ὄχλος ἐπευφημεῖ κροτῶν τὰς χεῖρας μανιωδῶς ὁσάκις ὁ *παρτσινέλλος* ἢ ὁ Φασουλῆς λέγει βάναυσόν τινα καὶ ἀηδῆ βωμολοχίαν.

Τοιαύτη τις εἶνε ἡ ὁδὸς ἣν διατρέχει ὁ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ ἀνακτόρου τῆς *Εὐroσυμένης* ἐπανερχόμενος.

Ὁ μέγας καὶ δεινὸς θόρυβος τῆς πόλεως καταπονεῖ ἀναμφιβόλως καὶ ἀφανίζει τὸν διαβάτην, ἀλλὰ πόσον εἶνε προτιμότερος τῆς ἐρημίας τοῦ ἀνακτόρου ἐξ οὗ πρὸ μικροῦ ἐξήλθομεν, τοῦ καταναγκαστικοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἡγεμονίδων, ὧν οὔτε τὰς δούλας φθονοῦμεν οὔτε τὸν παρελθόντα λαμπρὸν βίον, οὔτε τὴν περιωπήν των οὐδὲ τὰ πλούτη των.

Ὁσάκις ἐξέρχομαι ἐκ τοῦ ἀνακτόρου τῆς *Εὐroσυμένης*, νομίζω ἑκάστοτε ὅτι τότε πρῶτον εἶμαι κυρία τῆς ἐλευθερίας τῶν πράξεών μου, τῶν κινήσεών μου, τῆς ὑπάρξεώς μου.

[Ὑπὸ τῆς πριγκιπίσσης Della Rocca].

Μετάφρασις τῆς Κ^ης Φ^ * *

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΝΕΚΡΟΣ

[Ὑπὸ Ματθίλδης Σερράου].

Τὸ παρεκκλήσιον εἶνε παγερόν. Τὸ ἔδαφος εἶνε μαρμάρινον καὶ οἱ τοῖχοι μαρμάρινοι ἐπίσης· οἱ τάφοι μαρμάρινοι καὶ τὰ ἀγάλματα μαρμάρινα· τὸ φαιὸν μάρμαρον ἀπέκτησε χροιὰν νοσηρὰν, ὑγρὰν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἡλίου, ἐκ τοῦ θολοῦ φωτὸς τοῦ καταπίπτοντος ἀπὸ τῶν ὑαλοφράκτων θυρίδων. Δὲν περιέχει χρυσᾶ κοσμήματα, κηροπήγια, ἀναθηματικὰς λυχνίας· περιέχει ποικίλματα γεγλυμμένα, ψηφιδωτὰ, ἐπιγραφὰς· τὰ ἀνθέμια, οἱ ἐχῖνοι, τὰ κιονόκρανα εἶνε ἐκ λευκοῦ, φαιοῦ ἢ μέλανος λίθου· τὰ πάντα λίθινα. Τὸ πᾶν ἀποπνέει παγεράν αὐστηρότητα καὶ γαλήνην τάφου. Ἐν τοῖς ἄλλοις ναοῖς ἡ φωνὴ τοῦ προσευχομένου ἱερέως, ἡ ἀσθενὴς φλὸξ τῶν λυχνιῶν, τοῦ κωδωνίσκου ὁ κρότος, ὁ τρυγμὸς ἕδρας, ὁ λεπτὸς τοῦ λιβάνου καπνὸς τεκμηριοῦσι τὴν ζωήν· ἐνταῦθα οὐδεὶς προσεύχεται, δὲν ὑπάρχουσι φῶτα, δὲν ὑπάρχουσιν ἕδραι, δὲν ἠχεῖ ὁ κωδωνίσκος, δὲν καπνίζει ὁ λίβανος. Δὲν αἰσθάνεταί τις ἑαυτὸν ζῶντα ὅπως προσευχηθῇ· αἰσθάνεται ἑαυτὸν νεκρούμενον ὁμοῦ μετὰ τῆς προσευχῆς ἥτις θνήσκει ἐπὶ τῶν ψυχρῶν χειλέων. Δὲν εἶνε ναὸς, εἶνε τάφος.

— Θέλετε νὰ ἴδητε τὸν Χριστὸν νεκρόν; ἠρώτησεν ὁ ὁδηγὸς μετὰ φωνῆς σεσυρμένης.

Ἡ ἀνθρωπίνη καὶ χυδαία ἐκείνη φωνὴ, καίπερ περὶ θανάτου ὁμιλοῦσά μοι, μὲ ἀφύπνισεν.

— Ἄς ἴδωμεν πρῶτον τὸ παρεκκλήσιον, ἐψιθύρισα, ὡσεὶ ἠσχυνόμην νὰ ὁμιλήσω.

Οἱ ἐν αὐτῷ κατακείμενοι νεκροὶ, ἤρεμοι καὶ ἀκίνητοι μὲ τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους ἐπὶ τῆς νεκρᾶς καρδίας, ἀνήκουσιν εἰς εὐγενεστάτην οἰκογένειαν. Εἰσὶ μεγιστᾶνες τῆς Ἱσπανίας πρώτης τάξεως, δὶς πρίγκιπες, δὶς δοῦκες, τρὶς κόμητες, πεντάκις ἢ ἑξάκις μαρκήσιοι. Παρὰ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου κεῖται ὁ τάφος τοῦ ἀρχαιοτάτου προγόνου, τοῦ μετασχόντος τῶν σταυροφοριῶν, ὅτε τρωθεὶς καὶ λιποθυμήσας ἐν τῇ μάχῃ ἐνομίσθη νεκρὸς καὶ μετεφέρετο πρὸς ταφὴν, ἀλλ' ἀνεπήδησεν αἴφνης ἀπὸ τοῦ φερέτρου καὶ ὁρμήσας θαρραλέως διεσκόρπισε καὶ κατενίκησε τὸ ἐχθρικὸν στῖφος. Τάφοι πανταχοῦ. Εἰς τὰς πομπώδεις λατινικὰς ἐπιγραφὰς τὸ αἴσθημα καταπνίγεται ἐν τῇ μονοτονίᾳ τῶν συνήθων ἐπαίνων. Μόνοι οἱ ἀριθμοὶ ἔχουσι θλιβερὰν σημασίαν· ἡ ζωὴ παρὰ τοῖς γόνοις τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν δὲν εἶνε μακρά. Θνήσκουσι προώρως αἱ νεάνιδες· θνήσκουσι προώρως οἱ νεανίσκοι. Ἐπὶ ἑκάστου τάφου ἐγείρεται τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐν αὐτῷ τεθαμμένου, ἢ κἂν ἀνάγλυφον ἐν ᾧ διακρίνονται ἐπιχάριτες κατατομαὶ, γραμμαὶ πλήρεις γαληνιαίας εὐγενείας, κυματισμοὶ μαρμάρινοι λελυμένων κομῶν. Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐκείνῃ ἐπικρατεῖ κληρονομικὴ καλλονὴ ἐκφραστικὴ μᾶλλον ἢ σύμμετρος. Καὶ ἐφ' ἑκάστου τάφου κεῖται ἓν ἄγαλμα ἢ ἓν ἀνάγλυφον.

— Θέλετε νὰ ἴδητε τὸν Χριστὸν νεκρόν; ἐπιμένει λέγων ὁ φύλαξ.

— Ἄς ἴδωμεν πρῶτον τὸ παρεκκλήσιον, ἐπαναλαμβάνω, ἀνιῶσα καὶ ἐκπληττομένη ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν τάφων ἵστανται ἀγάλματα καὶ συμπλέγματα ἀλληγορικὰ, τὰ πάντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μονοτόνου καὶ παγεροῦ μαρμάρου. Ἰδοὺ ἡ Αἰδὼς, φέρουσα καλύπτραν ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἰδοὺ ἡ Δόξα, ἰδοὺ ἡ Ἰσχὺς, ἰδοὺ ἡ Μετριοφροσύνη, ἰδοὺ ἡ Ἀνατροφὴ, ἰδοὺ ἡ Οἰκὴ Στοργὴ, ἀλληγορίαι κεναὶ, οὐδεμίαν ἐκφράζουσαι πλέον ἰδέαν. Τὸ τελευταῖον ὁμοίωμα, ἡ Πλάνη, εἶνε ποιητικώτατον· εἷς ἄνθρωπος προσπαθεῖ μετ' ἀπεγνωσμένης ἐπιμονῆς ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ περικαλύπτοντος αὐτὸν ὁλόκληρον δικτύου. Παράδοξον τοῦ βίου ὅριον· πέρας ἀναπόφευκτον παντὸς πάθους, παντὸς ἔρωτος.

— Διατί δὲν ἔχει ἀνάγλυφον ὁ τάφος οὗτος; ἠρώτησα τὸν φύλακα.

Ἐκεῖνος δὲν ἤκουσεν ἢ δὲν ἐννόησε τὴν ἐρώτησίν μου καὶ ἐπανέλαβεν.

— Ὁ Χριστὸς νεκρός....

— Ἄς ἴδωμεν πρότερον τὸ μέγα θυσιαστήριον, ἀπήντησα ἐγὼ μετ' ἐπιμονῆς.

Τῷ ὄντι ὁ τελευταῖος πρὸς δεξιὰν τάφος δὲν εἶχεν ἀνάγλυφον. Ἔλειπεν ἡ μορφὴ τῆς ἐκεῖ τεθαμμένης πριγκιπίσσης, ἀποθανούσης ὡσαύτως ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ. Τὸ μαρμάρινον πλαίσιον ὅπου ἐν τοῖς λοιποῖς τάφοις εἶνε κεχαραγμένη ἡ μορφὴ τοῦ θανόντος, εἰς τὸν τάφον ἐκεῖνον ἦτο λεῖον, κενὸν, λευκὸν ὡς ἂν εἶχεν ἀποσπασθῆ, ἢ ἐξαλειφθῆ ἡ εἰκών. Ἡ θέα αὐτοῦ εἶνε πένθιμος, ὡς ἡ τῆς ὑπὸ μέλανος πέπλου σκεπομένης εἰκόνος τοῦ Φαλιέρου ἐν τῇ δουκικῇ αἰθούσῃ τῆς Ἐνετίας. Γυμνὸν καὶ αὐστηρὸν εἶνε τὸ μέγα θυσιαστήριον. Ἄνωθεν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τοίχου κεῖται εἰκὼν παριστῶσα τὴν Παναγίαν τοῦ Ἐλέους, ὑποβαστάζουσαν τὸ πελιδνὸν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ ζωγραφία εἶνε ἐφθαρμένη, ἀμαυρὰ, πένθιμος, ἡ πλευρὰ τοῦ Ἰησοῦ εἶνε διάτρητος ἐκ δήγματος μυός. Κάτωθι τοῦ θυσιαστηρίου μέγα μαρμάρινον σύμπλεγμα παριστᾷ τὴν ἀποκαθήλωσιν. Πανταχοῦ τὸ αὐτὸ θλιβερὸν ἀντικείμενον: ὁ θάνατος.

— Καὶ ἰδοὺ, ἐπανέλαβε μετ' ἤθους θριαμβευτικοῦ ὁ φύλαξ, ὁ Χριστὸς νεκρός.

Κεῖται παρὰ πόδας τοῦ θυσιαστηρίου, πρὸς ἀριστεράν. Ἐπὶ εὐρείας βάσεως ἐκτείνεται μαρμάρινον στρῶμα, ἐπὶ τῆς ἐπιταφίου δὲ ταύτης καὶ παγερᾶς στρωμνῆς κεῖται ὁ Χριστὸς νεκρός. Ἔχει τὸ φυσικὸν μέγεθος ἀνδρὸς ῥωμαλέου ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του. Κεῖται ἀνακεκλιμένος, ἀκίνητος, ἐκπνεύσας· οἱ πόδες αὐτοῦ εἶνε ἴσοι, ἄκαμπτοι, συνηνωμένοι· τὰ γόνατα ὑψοῦνται ἐλαφρῶς, οἱ νεφροὶ βυθίζονται ἐντὸς τῆς στρωμνῆς, τὸ στῆθος εἶνε ἐξωγκωμένον, ὁ λαιμὸς ἀπεζηραμένος, ἡ κεφαλὴ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν προσκεφαλαίων ἀλλὰ

κλίνει πρὸς δεξιάν, αἱ χεῖρες ἄτονοι. Ἡ κόμη αὐτοῦ εἶνε ἐν ἀταξίᾳ· νομίζεις ὅτι τὰς τρίχας βρέχει ἔτι ὁ ἱδρὼς τῆς ἀγωνίας. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσὶν ἡμίκλειστοι καὶ ἐντὸς τῶν βλεφάρων ὑποτρέμουσιν εἰσέτι τὰ τελευταῖα καὶ ὀδυνηρότερα δάκρυα. Εἰς τὸ βάθος, ἐπὶ τῆς στρωμνῆς εἰσὶν ἐρριμμένα ἐν τεχνικῇ ἀταξίᾳ τὰ ἐμβλήματα τοῦ πάθους, ἤτοι ὁ ἀκάνθινος στέφανος, οἱ ἧλοι, ὁ ἐν χολῇ ἐμβεβαπτισμένος σπόγγος, ἡ σφύρα. Ἐπὶ τῆς βάσεως, ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον εἶνε κεχαραχμένη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή: Joseph Sammartino, Neap., fecit, 1753. Οὐδὲν ἄλλο. Ὄχι, ἀπομένει ἕν τι. Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ ὡραίου ἀλλὰ τεταλαιπωρημένου ἐκείνου σώματος, ἡ ἁβρὰ καὶ συμπαθὴς εὐσέβεια τοῦ τεχνίτου ἐπέρριψεν ὀθόνην, ἧς αἱ μαλακαὶ καὶ διαφανεῖς πτυχαὶ καλύπτουσι χωρὶς ν' ἀποκρύπτωσι τὸ ἀντικείμενον, δὲν ἀποκρύπτουσι τὴν πληγήν, ἀλλὰ τὴν ἐξηδύνουσι, δὲν σκέπουσι τὸν σπασμόν, ἀλλὰ τὸν πραΰνουσιν. Ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου σώματος, ὅπερ ὁμοιάζει πρὸς τὴν σάρκα, ἁπλοῦται ἡ μαρμάρινος σινδών, τοσοῦτον φυσικῶς, ὥστε ἀκουσίως ἡ χεὶρ κινεῖται ἵνα τὴν ἀποσύρῃ. Τὸ καλλιτεχνικὸν δημιούργημα εἶνε ἐντελές· ὑπάρχει ἐν αὐτῷ τὸ αἴσθημα, δι' οὗ ἀποδίδεται αἴσθησις εἰς τὸν ψυχρὸν λίθον καὶ δι' οὗ κινεῖται ὁ οἶκτος ἡμῶν, ὑπάρχει ἡ αὐθάδεια τοῦ τεχνίτου, παραβλέποντος τοὺς κανόνας, ὑπάρχει ἔμπνευσις ὑψηλὴ καὶ ἐκτέλεσις ἐξαισία. Τὸ νεκρὸν αὐτὸ σῶμα ἦτο ζῶν πρὸ ὀλίγου, ἀσπαῖρον ὑπὸ τὰς ἀλγηδόνας φρικώδους ἀγωνίας, διότι νεαρὸν καὶ ἀκμαῖον ἀνθίστατο κατὰ τοῦ κακοῦ, ἀνθίστατο κατὰ τοῦ θανάτου. Δὲν ἐχαυνοῦτο δὲν κατεβάλλετο· αἱ ἶνες τοῦ σώματος αὐτοῦ δὲν ἤθελον ν' ἀποθάνωσιν. Ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ὀθόνης ἡ κεφαλὴ ἔχει ἔκφρασιν θαυμασίαν· ἐπὶ τοῦ λείου μετώπου φαίνεται λάμπων μέγας φολισμός. Οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν ἐκ τοῦ φυσικοῦ πόνου, ἀλλ' ἐν τοῖς μόλις διανοιγομένοις χείλεσιν ἀνατέλλει μειδίαμα ἀορίστου ἐλπίδος. Ὁ πόνος ἀληθῶς ἐκ τοῦ σώματος μετηγγίσθη καὶ εἰς τὴν ψυχήν· καὶ ἡ ψυχὴ ἤλγησεν ἀληθῶς, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἀπελπισίας οὐχὶ ἐξ ἀπογνώσεως. Καὶ τὴν ψυχὴν ὡς τὸ σῶμα ἐπότισεν ἡ χολή, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ἔπεσε καὶ σταγὼν παρηγορίας. Τὸ πᾶν ἐν τῷ Χριστῷ τούτῳ ἀποπνέει ὑψίστην ὀδύνην, ἀλλὰ καὶ ὑψίστην ἐλπίδα. Τόσον μυστηριῶδες μεγαλεῖον περιβάλλει τὴν θείαν ταύτην κεφαλήν, τόσον ἀπεριόριστον θαυμασμὸν ἐξεγείρει τὸ ἔντεχνον αὐτὸ ἔργον, τόσον ζωντανὸν πόνον ἐκφράζει ὁ νεκρός, ὥστε ὁ φιλόσοφος συνταράσσεται καὶ δὲν δύναται νὰ συγκρατήσῃ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τὰ ἅλματα, ὁ καλλιτέχνης προσκλίνει ἐνθουσιῶν καὶ ὁ πιστὸς πίπτει πρηνὴς καὶ ἀσπάζεται μετὰ δακρύων τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ.

Παράδοξος καλλιτεχνικὴ ψυχὴ ἦτο βεβαίως ἡ τοῦ γλύπτου τοῦ δωρήσαντος τῇ τέχνῃ τὸν Χριστὸν τοῦτον. Τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ζῇ ὁλόκληρον ἐν τῷ ἔργῳ του. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ περιεκλείοντο δύο ἴσοι, ἄμετροι ἔρωτες, ὁ ἔρως πρὸς γυναῖκα τινὰ καὶ ὁ ἔρως πρὸς τὴν τέχνην. Ὁ πρῶτος ἦτο ἀτυχέστατος καὶ φρικαλέως ὀδυνηρός. Μόνον ἐκεῖνος ὅστις ἠσθάνθη τοὺς ὀξεῖς νυγμοὺς ἀκατονομάστου πόνου, δύναται νὰ μεταδώσῃ ὅλην τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ πόνου τούτου εἰς τὸ ἀναίσθητον μάρμαρον· μόνον ἐκεῖνος ὅστις ἐδίωσεν ἐν δακρύοις, καὶ ἐν ἀγωνίᾳ, μόνη ἐρῶσα καὶ φιλέρημος ψυχὴ ἐν τῇ ἐξάψει αὐτῆς ἠδύνατο ν' ἀποτυπώσῃ τὸν ἄφωνον καὶ βαθὺν πόνον ἐν τῷ Χριστῷ τούτῳ. Ὁ γλύπτης ἔγνω καὶ ἠσθάνθη. Ἔγνω καὶ ἠσθάνθη τί εἶνε ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη βάσανος, ἥτις ὡς πρίων σχίζει σῖγα, ἀλλ' ἀμειλίκτως τὴν καρδίαν· τί εἶνε ἡ ἀπόγνωσις, ἥτις ὡς φάσμα φαιὸν, μακρὸν, μονότονον δεικνύει πανταχοῦ σποδὸν καὶ ἀνίαν καὶ ἀπογοήτευσιν· τί εἶνε ἡ ἀπελπισία, ἥτις εὑρεῖα, ἀπέραντος ὡς ποταμὸς ἐκ δακρύων κατέρχεται μετὰ βοῆς καὶ μεθ' ὁρμῆς παρασύρουσα πᾶν τὸ προστυγχάνον. Ὅστις ἐποίησε τὸν Χριστὸν τοῦτον ἠσπαίρεν ἐξ ἔρωτος· ἠγάπησε καὶ ἐθρήνησε· ἠγάπησε καὶ φρικίασις θανάσιμος συνετάραξε τὰς ἶνας αὐτοῦ· ἠγάπησε καὶ ὁ σπασμὸς ἐκλόνισε καὶ ἔθραυσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ· ἠγάπησεν ἄνευ ἐλπίδος, ἄνευ χαρᾶς, ἄνευ τέρψεως, κατακαίων τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν ἐν τῇ σκληρᾷ ἡδυπαθείᾳ τῆς ὀδύνης. Ἐρῶν ἄνθρωπος δύναται μόνον νὰ πλάσῃ τὸν Χριστὸν τοῦτον. Μόνος ὁ πάσχων, ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πάθους αὐτοῦ δύναται ν' ἀποτυπώσῃ ἔν τινι ἀγάλματι ὅλην τὴν ὑψηλὴν ἐποποιίαν τῆς ὀδύνης. Πᾶν κτύπημα τῆς σμίλης, ἥτις ἔσχιζεν, ἔθραυεν, ἐθώπευεν, ἐλείαινε τὸ μάρμαρον, ἦτο φωνή, ἦτο στεναγμὸς, ἦτο κραυγή, ἦτο ἔκρηξις φλογερὰ τοῦ ἔρωτος τούτου. Τὸ πάθος τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου ἔπλαττε τὸ πάθος τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ. Ἐκ τῆς συγκρούσεως ταύτης παρήγετο μεγάλη τεχνίτου ψυχή, ἀποτυποῦσα τὸν ἴδιον χαρακτῆρα ἐν ἑνὶ ἀριστουργήματι τῆς τέχνης.

. . . . . .

— Διατί ὁ τάφος ἐκεῖνος δὲν ἔχει εἰκόνα; ἠρώτησα ἐκ νέου ἐξερχομένη τοῦ ναοῦ τὸν φύλακα, εἰς οὗ τὰς χεῖρας ἐκρότει ὁ ὀρμαθὸς τῶν κλειδίων.

— Ὁ τεχνίτης δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὴν ἀποτελειώσῃ.

— Ποῖος τεχνίτης;

— Ὁ Σαμμαρτῖνος.

— Ἀ!...

— ... Ἀπέθανε πρὶν τελειώσῃ τὴν εἰκόνα. Εὑρέθη εἰς ἕνα σκοτεινὸν δρομίσκον νύκτα τινὰ μὲ ἓν ἐγχειρίδιον ἐντὸς τοῦ στήθους του.

— Ἐρονεύθη ἢ αὐτοχειριάθη;

— Λέγουσιν ὅτι αὐτοχειριάσθη.

. . . . . .

. . . . . .

Πῶς ἐν τῇ ὀδύνῃ τῆς ἀοράτου ἐκείνης ἀγωνίας ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ γλύπτου θὰ ὡμοίαζε πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ Χριστοῦ.

[Ἐκ τῶν Leggende Napoletane].

Μετάφρασις Χ. Α.

Πῶς παρασκευάζονται

ΤΑ ΔΕΡΜΑΤΑ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΚΤΙΩΝ

Ὦ φρίκη! Εἶνε ἀράγε γνωστὸν εἰς πάντας πῶς παρασκευάζονται τὰ δέρματα τῶν χρωματιστῶν χειροκτίων; Ἂς τὸ εἴπωμεν εἰς ὅσους τὸ ἀγνοοῦν.

Λαμβάνουσι τὰ κατειργασμένα λευκὰ καὶ ξηρὰ δέρματα καὶ ἐξαπλοῦσιν αὐτὰ ἐντὸς αὐλῆς τινος, ἔνθα τὰ καταβρέχουν δι' ὕδατος ἀναμεμιγμένου μετὰ κρόκου ᾠοῦ καὶ ... οὔρους. Εἶτα οἱ ἐργάται καταπατοῦν τὸν δυσώδη τοῦτον πηλὸν καὶ τὸν ζυμόνουν διὰ τῶν ποδῶν των ἐφ ἱκανὰς ὥρας. Μεθ' ὅ τὰ δέρματα ἁπλοῦνται ἐπὶ μαρμαρίνων τραπεζῶν καὶ ἐπαλείφονται διὰ χρωματιστικῆς τινος ὕλης, ἀναμεμιγμένης μετ' οὔρους. Ὦ δυστυχεῖς κομψόταται καὶ λευκόταται χεῖρες, αἵτινες μέλλετε νὰ φορέσητε τὰ χειρόκτια ταῦτα!

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀφ' οὗ τὰ δέρματα ἀπορροφήσωσι τὸ χρῶμα ... μετὰ τοῦ ὑπολοίπου, πλύνονται δι' ἀρθόνου ὕδατος καὶ ξηραίνονται ἔπειτα εἰς θερμοκρασίαν 40 βαθμῶν. Τὰ δέρματα συγέλλονται οὐσιωδῶς καὶ γίνονται δύσκαμπτα. Ὅπως δὲ τοῖς ἀποδώσωσι τὸ ἀφαιρεθὲν ὕδωρ ἐγκλείουσιν αὐτὰ ἐν μέσῳ λεπτῶν πριονιδίων ὑγροῦ ξύλου· ἀποδίδουσι δ' αὖθις τὴν εὐκαμψίαν των τανύοντες αὐτὰ δι' εἰδικῶν τινων σιδηρῶν ἐργαλείων, ἐπὶ τέλους δὲ τὰ σιδερόνουσι διὰ θερμῶν σιδήρων.

Ἂς παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ δέρματα δὲν διατηροῦσι οὐδ' ἐλάχιστον μέρος τοῦ διαπεράσαντος τοὺς πόρους των ἀνθρωπίνου ὑγροῦ· ἀλλ' ἄλλος τρόπος παρασκευῆς θὰ ἦτο προτιμότερος· διότι ἐπὶ τέλους ὅταν τις φορῇ τὰ χειρόκτιά του δύναται καὶ ἄκων νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς διαφόρους κατεργασίας εἰς ἃς ὑπεβλήθησαν καὶ ὁποία ἀντίθεσις! Ἀφ' ἑνὸς τὸ ἐκ δέρματος αἰγάγρου χειρόκτιον καὶ ἡ βελουδίνη, χνοώδης, καὶ τόσον λεπτὴ ἐκείνη χεὶρ, καὶ ἀφ ἑτέρου ἡ ἄμεσος συνεπαφὴ μετὰ δέρματος καταπατηθέντος διὰ τῶν ποδῶν καὶ ἐμβαπτισθέντος τοσάκις ἐντὸς τοῦ ἀκατονομάστου ἐκείνου λουτροῦ! Ὅλοι ἀγοράζουν χειρόκτια, ἀλλ' οὐδεὶς φαντάζεται ὅτι ἀγοράζει δέρμα δι' οὔρους διαβραχέν! Ἐκτὸς τούτου δὲ, τὰ παρασκευάζοντα τὰ δέρματα ταῦτα ἐργοστάσια πληροῦνται δυσωδεστάτων ὀσμῶν, αἵτινες ὑποσκάπτουσι τὴν ὑγείαν τῶν ἐργατῶν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς κατεργασίας εἶνε ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν παραγωγὸν ἂν μὴ εἶνε εἰς τὸν ἀγοραστήν. Εἶνε προφανὲς ὅτι εὐχερῶς δύναται νὰ εὑρεθῇ ἄλλη ὕλη ἐκτὸς τοῦ οὔρους δυσκολύνουσα τὴν βαφὴν τῶν δερμάτων. Ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν ἀντικατέστησαν ἤδη τὸ οὖρος διὰ τῆς ἀμμωνίας, καὶ διὰ πολλοὺς λόγους εὑρίσκουσιν αὐτὴν προτιμοτέραν. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ οἰκονομία, διότι ἡ τιμὴ τῆς ἐκ τοῦ οὔρους προερχομένης ἀμμωνίας εἶνε ὑπερτέρα τῆς τιμῆς τῆς βιομηχανικῶς παρασκευαζομένης ἀμμωνιακῆς διαλύσεως, ἕνεκα τῶν μετακομιστικῶν δαπανῶν ἃς συνεπάγεται ὁ πολὺς ὄγκος τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἀνθρωπίνου ὑγροῦ.

Ἰατρός τις μάλιστα ἔν τινι ἐκθέσει αὐτοῦ ἀπευθυνθείσῃ εἰς τὴν ὑγειονομικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Σηκουάνα, ὑπέδειξεν ἤδη ὅτι ἐπίκειται ἀνάγκη νὰ τελειοποιηθῇ ὁ τρόπος τῆς χημικῆς κατεργασίας τῶν πρὸς κατασκευὴν χειροκτίων προωρισμένων δερμάτων. Ὄχι πλέον χειρόκτια ἐκ κρόκου ᾠοῦ καὶ οὔρους!

Τὸ κατωτέρω ἄριστον προϊὸν τῆς δημώδους Μούσης, ἀνέκδοτον ὄν, ἀνεκοινώθη ἡμῖν παρὰ φίλου τῆς «Ἑστίας», ὅστις καὶ ἄλλα τοιαῦτα δημοτικὰ ἄσματα ὑπέσχετο νὰ παράσχῃ πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ». Σ.τ.Δ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Γιάννος μὲ τὴ Μαρουδιὼ 'ς ἕνα σκολειὸ διαβάζουν,
Γιάννος μαθαίνει γράμματα κ' ἡ Μαρουδιὼ τραγούδια.
Κεῖνα τὰ δυὸ ἀγαπιώτανε, κανένας δὲν.τὸ ξέρει.
Καὶ μιὰ Λαμπρὴ, μιὰ κυριακὴ, μιὰ 'πίσημην ἡμέρα
Ὁ Γιάννος ἐξεστόμισε, τῆς μάνας του τὸ λέει.
— Μάνα τὴ Μάρω ἀγαπῶ, γυναῖκα θὰ την πάρω.
— Τί λὲς, μωρὲ κοψόημερε καὶ φειδοδαγκωμένε;
Ἡ Μάρω εἶνε ξαδέρφη σου, πρώτη 'ξαδέρφισσά σου.
Κάλλιο ν' ἀκούσω σάβανα γιὰ νὰ σε σαβανώσω,
Παρὰ ν' ἀκούσω στέφανα γιὰ νὰ σε στεφανώσω».
Ἡ Μάρω ἀρραβωνιάζεται κι' ὁ Γιάννος ἀρρωστάει,
Ἡ Μάρω στεφανόνεται κι' ὁ Γιάννος ξεψυχάει.
Συμπεθεριὸ καὶ λείψανο ἐσυναπαντηθῆκαν.
Κανένας δὲν ἀρώτησε ἀπὸ τοὺς συμπεθέρους.
Κι' ἡ Μάρω ξεδιαντρόπιασε, στέκει καὶ τοὺς 'ρωτάει'
— Ἀ! τίνος εἶν' τὸ λείψανο μὲ τὴ χρυσῆ τὴν κάσσα;
— Τοῦ Γιάννου 'νε τὸ λείψανο μὲ τὴ χρυσῆ τὴ κάσσα.
Κ' εὐθὺς σεισμὸς ἐγίνηκε καὶ ταραχὴ μεγάλη!

. . . . . .

Ὁ Γιάννος 'γίνη κάλαμος κ' ἡ Μάρω κυπαρίσσι,
Φυσάει βορειᾶς τὸν κάλαμο φιλεῖ τὸ κυπαρίσσι.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Δανειστὴς προσέρχεται εἰς ἐπιθάνατον ὀφειλέτην του.

— Ἔλα, φίλε μου, λέγει, πλήρωσέ με τώρα, εἶνε καιρὸς νὰ τὸ κάμῃς.

— Σὲ παρακαλῶ, ἄφησέ με νὰ ἀποθάνω ἐν εἰρήνῃ, ἀπαντᾷ ὁ ὀφειλέτης.

— Ὄχι, ὄχι, φωνάζει ὁ δανειστὴς, δὲν θὰ ἀποθάνῃς πρὶν μὲ πληρώσῃς!

*
* *

1. Εἰς παραλλαγὴν τινα τοῦ αὐτοῦ δημώδους ἄσματος μετὰ τὸν στίχον τοῦτον ὑπάρχουσιν οἱ ἑπόμενοι'

Βεργολιγάει ἡ λιγερὴ καὶ πέφτει 'ς τὸ κρεββάτι.
Τὰ 'πῆραν τὰ βαρειόμοιρα καὶ πάνε νὰ τὰ θάψουν,
Τὰ 'πῆγαν καὶ τὰ θάψανε 'ς τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα.
Μάρω φυτρόνει κάλαμος κι' ὁ Γιάννος κυπαρίσσι,
Βεργολιγάει ὁ κάλαμος φιλεῖ τὸ κυπαρίσσι.

Διὰ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος διέρχεται κηδεία.

Εἷς τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων πλησιάζει τινὰ τῶν παρακολουθούντων καὶ ἐρωτᾷ.

— Κηδεία εἶνε;

— Μάλιστα, νομίζω ὅτι εἶνε.

— Σημαντικὸν πρόσωπον;

— Πιστεύω.

— Καὶ ποῖος εἶνε ὁ ἀποθανών;

— Ὁ κύριος ἐκεῖνος ποῦ εἶνε μέσα εἰς τὸ φέρετρον.

*
* *

Μεταξὺ συζύγων.

Ὁ σύζυγος αἰσθάνεται ὅτι ἡ τελευταία ὥρα ἔρθασε, καὶ λέγει πρὸς τὴν γυναῖκά του·

— Ἄκουσε, ἀγαπητή μου, ἐγὼ ἀποθαίνω· ἀλλὰ, σὲ παρακαλῶ, μὴ μεγάλας ἐπιδείξεις εἰς τὴν κηδείαν μου, δὲν θέλω πομπαίς....

Ἡ σύζυγος σιωπᾷ.

— Λοιπὸν, δὲν μ' ἀποκρίνεσαι; δὲν μ' ὑπόσχεσαι ὅ,τι σοῦ ζητῶ;

Ἡ σύζυγος μετὰ πολλῆς στοργῆς καὶ γλυκύτητος·

— Ἀπόθανε πρῶτα, κι' ὕστερα βλέπομε!

*
* *

Κύριός τις ξυρίζεται ἀπὸ κουρέα, ὅστις τοῦ ἐκδέρει ἀνιλεῶς τὸ πρόσωπον.

Ἐπὶ τέλους, μὴ ὑποφέρων πλέον τοὺς πόνους, ὁ ξυριζόμενος ἀναφωνεῖ·

— Μὰ, γιὰ ὄνομα Θεοῦ, τὸ ξυράφι σου δὲν κόπτει καθόλου.

Εἰς τοῦτο ὁ κουρεὺς, κάμνων βαθεῖαν ἐντομὴν ἐπὶ τῆς παρειᾶς του,

— Ὤ! Κύριε, λέγει, μπορεῖτε νὰ παραπονεθῆτε διὰ τέτοιο ξυράφι!...

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Ἄριστος λογιστὴς εἶνε ὁ δυνάμενος νὰ ἀριθμήσῃ ἀκριβῶς τὸ ποσὸν τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτημάτων.

— Δύναταί τις ἐκ τυχαίων περιστάσεων νὰ κατασταθῇ μέγας, οὐχὶ ὅμως σοφὸς καὶ πολυμαθὴς ἄνευ πόνων καὶ μόχθων.

— Ὁ δαπανῶν πλειότερα τῶν ὅσων ἔχει εἶνε ματαιόφρων, ὁ δὲ ὀλιγώτερα μικροπρεπὴς καὶ φιλάργυρος

— Οὐδεὶς εἶνε κύριος ἑαυτοῦ, ἐνόσῳ ὑπόκειται εἴς τι πάθος.

— Ἡ τιμωρία δὲν ἐπέρχεται πάντοτε ἀμέσως μετὰ τὸ πταῖσμα, ἀλλ' ἐνίοτε ἐπέρχεται ὁπόταν οὐδαμῶς τὴν περιμένῃ τις.

— Τὸ καλὸν ὄνομα ἀποκτᾶται διὰ πολλῶν καλῶν πράξεων, ἀπόλλυται δὲ διὰ μιᾶς κακῆς.

— Ἡ κενοδοξία εἶνε τὸ πρῶτον φυτὸν, ὅπερ βλαστάνει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ, καὶ τὸ τελευταῖον ὅπερ ἐκριζοῦται.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*** Μέχρι τίνος δύνανται νὰ φθάσωσιν οἱ ἐν Ἀμερικῇ ἔμποροι ὅπως πωλήσωσι τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, δεικνύει τὸ ἑπόμενον γεγονὸς, ὅπερ ἀφηγεῖται γαλλική τις ἐφημερίς.

«Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας εἶχε πέμψει εἰς Ἀμερικὴν καὶ εἰς Εὐρώπην εἰδικήν τινα πρεσβείαν ἀποτελουμένην ἐξ εἴκοσι δύο μανδαρίνων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ πρίγκιπος Σάγγ. Ἡμέραν τινὰ ἀλλοδαπός τις ὁμιλῶν τὴν κινεζικὴν, παρουσιάζεται πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς καὶ γίνεται δεκτὸς πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ διερμηνέως αὐτῶν ὅστις ἠσθένησε. Φθάνουσι μετ' αὐτοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς Βασιγκτῶνα, καὶ ἐκεῖ οὗτος λέγει αὐτοῖς ὅτι ἐξ ἀβροφροσύνης ὀφείλουσι νὰ ψελλίζωσι τοὐλάχιστον ἀγγλικάς τινας φράσεις.

Οἱ Κινέζοι, δι' οὓς ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων εἶνε μετὰ τὸ υἱικὸν σέβας ἡ πρώτη τῶν ἀρετῶν, ἐπείσθησαν παρευθὺς καὶ ἀπεστήθισαν δύο ἀγγλικὰς φράσεις ἐχούσας ὡς ἑξῆς: «Τὸ ἄριστον τέτον εἶνε τὸ πωλούμενον ὑπὸ τῆς ἀγγλογαλλοαμερικανοσινικῆς ἑταιρίας. Εἶνε τὸ μόνον τέτον τὸ μὴ ἐπιφέρον ἀϋπνίαν».

Εἶπε δ' αὐτοῖς ὅτι αἱ δύο αὗται φράσεις ἐδήλουν: «Εὐχαριστοῦμεν ὑμᾶς ταπεινῶς ἐπὶ τῇ γενομένῃ ἡμῖν τιμῇ. Εἴθε νὰ ζήσητε καὶ εὐδαιμονήσητε ἐπὶ πολλὰ ἔτη». Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀκρόασιν ἧς ἔτυχεν ἡ πρεσβεία, ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας συνεχάρη διὰ γλαφυρᾶς προσλαλιᾶς τοὺς ἀπεσταλμένους ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἐλεύσει αὐτῶν. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης ὁ πρίγκιψ Σάγγ προσκλίνων μετὰ σεβασμοῦ ἀπήντησε πρὸς ἔκπληξιν μεγάλην τοῦ προέδρου καὶ τῆς ὁμηγύρεως τὰ ἑξῆς: «Τὸ ἄριστον τέτον εἶνε τὸ πωλούμενον ὑπὸ τῆς γαλλοαγγλοαμερικανοσινικῆς ἑταιρίας». Εἶτα οἱ ἀκόλουθοι τῆς πρεσβείας προσκλίνοντες μέχρις ἐδάφους προσέθηκαν ἀγγλιστὶ μετὰ πολλῆς χάριτος· «Εἶνε τὸ μόνον τέτον τὸ μὴ ἐπιφέρον ἀϋπνίαν».

Νομίζομεν περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ ψευδὴς διερμηνεὺς ἦτο πράκτωρ τῆς ἀγγλογαλλοαμερικανοσινικῆς ἑταιρίας, ζητήσας διὰ τοῦ τεχνάσματος τούτου νὰ κινήσῃ ὅσον ἔνεστι πλειότερον τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ τέτου τῆς Ἑταιρίας ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτῆς.

*** Ἡ ἑλβετικὴ κυβέρνησις ἵδρυσε καταστήματα τηλεφώνου εἰς πολλὰς ἐκ τῶν πρωτευουσῶν πόλεων. Ἀντὶ μικρᾶς δὲ τιμῆς, ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας κατ' ἐλάχιστον ὅρον καὶ ἐπὶ ἡμίσιαν ὥραν κατὰ μέγιστον, δύναταί τις νὰ ποιῆται χρῆσιν τοῦ τηλεφώνου.

Ἡ ἀναλαβοῦσα τὴν ἵδρυσιν τῶν καταστημάτων τούτων Ἑταιρία ἐφήρμοσεν ἐπὶ πλέον σύστημά τι ἀμυντικὸν κατὰ τῶν διὰ ῥήξεως γινομένων νυκτοκλοπῶν, δι' οὗ οἱ νυκτοκλέπται θέλουσι μόνοι των ἀπὸ τοῦδε γνωστοποιεῖ τὴν γενομένην νυκτοκλοπήν. Τὸ τηλέφωνον θέλει φρουρεῖ ἀκίνητον τὴν νύκτα, ἀλλ' ἅμα θραυομένης θύρας τινὸς, διὰ τῆς θραύσεως θέλει τίθεσθαι εἰς κίνησιν διὰ συσκευῆς τινος ἠλεκτρικῆς, καὶ θέλει εἰδοποιεῖ τὸν κύριον τῆς οἰκίας καὶ τὴν ἀστυνομικὴν ἀρχήν.

*** Ἔκθεσις δημοσιευθεῖσα ἐπιμελείᾳ τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ γαλλικῆς Κυβερνήσεως περιέχει τὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὸ 1880 φονευθέντων θηρίων εἰς τὰς τρεῖς ἐν Ἀφρικῇ γαλλικὰς νομαρχίας. Καὶ λέοντες μὲν ἐφονεύθησαν 1 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλγερίου καὶ 15 ἐν τῇ τῆς Κωνσταντίνης· πάνθηρες 22 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλγερίου, 18 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ὀρὰν καὶ 72 ἐν τῇ τῆς Κωνσταντίνης· ὕαιναι 63 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλγερίου, 66 ἐν τῇ τοῦ Ὀρὰν καὶ 12 ἐν τῇ τῆς Κωνσταντίνης· πλὴν δ' αὐτῶν εἰς τὰς 3 ὁμοῦ ἐπαρχίας ἐφονεύθησαν 2,900 θῶες. Οἱ ἄνω παρατεθέντες ἀριθμοὶ τῶν φονευθέντων σαρκοβόρων κατὰ τὸ 1880 εἰσὶ κατὰ πολὺ ἐλάττονες τοῦ τῶν προηγουμένων ἐτῶν· ἡ ἐλάττωσις δ' αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ θηρία βαθμηδὸν ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωροῦσι πρὸς τὰ μεσημβρινώτερα μέρη ἐφ' ὅσον ἡ ἐποίκισις τῶν τέως ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων χωρῶν ἀναπτύσσεται καὶ μετ' αὐτῆς ὁ πολιτισμός. Ἐν ἀρχῇ τῆς γαλλικῆς κατακτήσεως οἱ λέοντες ἦσαν συχνότατοι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ὀρὰν, διαιτώμενοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παραλίᾳ. Σήμερον ὅμως ἀνάγκη νὰ χωρήσῃ τις πολὺ πρὸς μεσημβρίαν ὅπως συναντήσῃ τὸν βασιλέα τῶν ζώων.

*** Περὶ τῶν μελισσῶν ἔκαμον τὸν ἑξῆς περίεργον ὑπολογισμόν. Ὑπελόγισαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθέων, τῶν ὁποίων εἶνε ἠναγκασμέναι αὗται ν' ἀπομυζῶσι τὸν χυμὸν ὅπως παραγάγωσιν ὡρισμένην τινὰ ποσότητα μέλιτος.

Ἡ ποσότης τῆς σακχάρεως τὴν ὁποίαν ἐν γένει περιέχουσι τὰ φυτὰ ποικίλλει κατ' ἀνάγκην, ἀλλ' εἶνε τοσούτῳ ἐλαχίστη ὥστε μόνον αἱ μέλισσαι δύνανται ν' ἀποφασίσωσι νὰ τὴν συλλέξωσι. Πρὸς ἀπόδειξιν, ἂς ἀναφέρωμεν ἓν φυτὸν, τὸ τριφύλλιον, παραδείγματος χάριν.

Ἐξ 125 μίσχων τριφυλλίου οὐδέποτε ἐξάγουσιν αἱ μέλισσαι σάκχαριν πλείονα τοῦ ἑνὸς γραμμαρίου· ὥστε πρὸς ἐξαγωγὴν ἑνὸς χιλιογράμμου σακχάρεως χρειάζονται 125,000 μίσχους. Ἀλλ' ἕκαστος μίσχος ἀριθμεῖ ἑξήκοντα ἄνθη, ἄρα ἀπαιτοῦνται ἑπτὰ ἑκατομμύρια καὶ ἥμισυ ἀνθέων ὅπως ἐξαγάγωσιν ἓν χιλιόγραμμον σακχάρεως.

*** Ἐν Μασσαλίᾳ ἡ ἱπποφαγία ποιεῖται μεγάλας προόδους, ἂν δώσῃ τις πίστιν εἰς τὰς πληροφορίας ἃς παρέχει ὁ «Μικρὸς Μασσαλιώτης».

Οὕτω τῷ 1881 ἐφονεύθησαν πρὸς πώλησιν τοῦ κρέατος αὐτῶν 630 ἵπποι 510 ἡμίονοι καὶ 320 ὄνοι, κατὰ δὲ τὴν πρώτην τριμηνίαν τοῦ τρέχοντος ἔτους 184 ἵπποι, 140 ἡμίονοι καὶ 113 ὄνοι.

*** Τὰ ἑπόμενα ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ «Νέᾳ Ἐφημερίδι»· *Νύμφην ἀντὶ νύμφης*. Περίεργος ἡ περὶ γάμου ἀρελὴς θεωρία τινῶν χωρικῶν, ἧς παράδειγμα ἐκ τῶν νοστιμωτέρων τὸ ἑξῆς: Ἐσχάτως προσεκαλεῖτό τις ἐκ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν νὰ στέψῃ νεάνιδα ἔν τινι ἐκ τῶν ἐγγὺς χωρίων, ἥτις πρό τινος εἶχεν ἀρραβωνισθῆ. Φθὰς δ' εἰς τὸ μέρος, καὶ ἐρωτήσας περὶ τῆς νύμφης, μανθάνει ὅτι ἀσθενεῖ ὀλίγον αὕτη. «Ἀλλὰ δὲν πειράζει, λέγει ὁ πατήρ, στεφανόνεις, κουμπάρε, τὴν ἄλλη τὴν μικρότερη.—Μὰ πῶς γίνεται; ὁ γαμπρὸς εἶχεν ἀρραβωνισθῆ τὴν μεγάλην.—Δὲν πειράζει, δέχετ' ὁ γαμπρὸς καὶ τούτην.—Μὰ, κουμπάρε...—Μὰ, κουμπάρε, τώρα κάναμε τῆς ἑτοιμασίαις ποιά· πρέπει νὰ γίνῃ ὁ γάμος.—Καὶ τὸ δέχεται ἡ μεγάλη;—Ἀκοῦς λέει;» Ἐρωτᾶται ἡ πρώτη νύμφη, συγκατατίθεται καὶ αὕτη, καὶ ἰδοὺ τελεῖται ὁ γάμος ἐν πάσῃ χαρᾷ.

*** Ἐὰν θέλετε νὰ μάθητε, γράφει ὁ «Ταχυδρόμος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου» τὰς ζημίας ἃς ἐπήνεγκον τὰ πνευματώδη ποτὰ εἰς μίαν μεγάλην ἐπικράτειαν, ἀναγνώστατε τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ «Νέᾳ Ἰατρικῇ Ἐφημερίδι» στατιστικήν.

Θὰ ἴδητε ἐκεῖ ὅτι τὸ οἰνόπνευμα ἐπέβαλεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐντὸς δέκα ἐτῶν δαπάνην ἅμεσον 600,000,000 δολλαρίων, ὅτι ἐπέφερε δαπάνην ἔμμεσον ἴσου σχεδὸν ποσοῦ, ὅτι εἰσήγαγεν 100,000 ὀρφανοὺς ἐντὸς τῶν φιλανθρωπικῶν ἀσύλων, ὅτι ἔθεσεν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τὰ κρατητήρια 158,000 ἀτόμων, ὅτι ἐγένετο ἀφορμὴ 10,000 αὐτοκτονιῶν, ὅτι ἐπήνεγκε τὴν διὰ πυρκαϊᾶς ἢ βίας ἀπώλειαν τοὐλάχιστον 10,000,000 δολλαρίων καὶ ὅτι τέλος κατέστησε 200,000 χήρας καὶ 1,000,000 ὀρφανούς.

*** Δίκη ἐπὶ φόνῳ *μομίας*. Μία ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν Εὐρώπην κομισθεισῶν μομιῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ ἑπόμενον περίεργον συμβεβηκός:

Πρὸ ἑκατονταετηρίδος περίπου ἀρχαιολόγος τις ἐκ Καΐρου ἐπιστρέφων ἐκόμισε μεθ' ἑαυτοῦ μομίαν τινὰ, περὶ ἧς ὑπετίθετο ὅτι ἦν τριῶν χιλιάδων ἑξακοσίων ἐτῶν. Ὁ ἀρχαιολόγος οὗτος, βαρυνθεὶς τὰς ταχυδρομικὰς ἀμάξας, δι' ὧν ἀπὸ Μασσαλίας ὡδοιπόρει, ἐπέβη πλοιαρίου ἐν Φοντενεβλὼ καὶ ἀπεβιβάσθη σῶος καὶ ὑγιὴς εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου. Μεριμνῶν δὲ νὰ ἐπανίδῃ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ἔθηκε μετὰ βίας τὰ πράγματά του ἐπὶ φορείου· ἀλλ' ἐκ τῆς σπουδῆς τοῦ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἐλησμόνησεν εἰς τὴν λέμβον τὴν πολύτιμον *μομίαν*. Ὁ τελωνειακὸς φύλαξ, ἐπισκεφθεὶς τὸ πλοιάριον, ἀνεκάλυψε κιβώτιον παραδόξου μορφῆς καὶ σχήματος. Ὑπολαβὼν δ' ὅτι περιεῖχέ τι λαθρεμπόρευμα, ἠνέῳξεν αὐτό.

Ἀλλ' ὁποῖον θέαμα παρουσιάσθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του! Γυνὴ ἐσπαργανωμένη πως διὰ λινῶν περιδεμάτων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἔκειτο ἐν τῷ κιβωτίῳ. Ἀναμφιβόλως ἡ ταλαίπω-

ρος ἐγένετο θῦμα ζηλοτύπου ἐραστοῦ ἢ αἱμοβόρου κληρονόμου.

Αὐθωρεὶ προσεκλήθη ὁ ἀστυνόμος καὶ προσῆλθε παρακολουθούμενος ὑπὸ δύο χειρούργων ἐμπείρων ὡς αὐτὸς τῆς ἀρχαιολογίας. Τὸ ἔγκλημα ἐπεβεβαιώθη, ἐγένετο περὶ αὐτοῦ ἔκθεσις, καὶ τὸ σῶμα ἐξετέθη, ὅπως προσέλθωσιν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι νὰ τὸ ἀναγνωρίσωσιν.

Ἐννοεῖται ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἐνεφανίσθη.

Ἀλλ' ὁ περιηγητής, εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ μομία, ἐξετάσας τὴν ἐπιοῦσαν τὰ πράγματα αὐτοῦ, εἶδεν ὅτι ἔλειπε τὸ περιεργότατον αὐτοῦ ἀντικείμενον. Ἔδραμε λοιπὸν πρὸς τὴν λέμβον· ἅμα δ' ἐλθὼν συνελήφθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἀστυνόμου καὶ τριῶν ὀργάνων τοῦ νόμου καὶ ἤχθη ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ.

— Ἄ! σὺ εἶσαι ὁ κύριος τοῦ κιβωτίου, ἐν ᾧ ὑπῆρχε τὸ πτῶμα τῆς γυναικός; ἀνέκραξεν ὁ ἀνακριτής· Καλά! μόνος σου ἔπεσες εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης.

— Δὲν μοὶ ἐξηγεῖτε, σᾶς παρακαλῶ, τί σημαίνουσιν οἱ λόγοι σας οὗτοι.

— Σὺ ὀφείλεις, κύριε, νὰ μᾶς ἐξηγήσῃς τὰς περιστάσεις τῆς δολοφονίας, ἣν διέπραξες.

— Δολοφονίας!

— Ναί, κύριε.

— Τῆς δολοφονίας, ἣν ἔπραξα; ἀνέκραξεν ὁ σοφὸς ἐπτοημένος.

— Ἢ τοὐλάχιστον τοῦ ἐγκλήματος, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξες συνεργός.

— Νομίζω ὅτι ὀνειρεύεσθε, κύριε ἀνακριτά.

— Ἄ! ὀνειρεύομαι! Ὄχι, κύριε, θέλετε μὲ εὕρει ἱκανῶς ἐγρηγοροῦντα πρὸς δυστυχίαν σας. Ὁ ὀφθαλμὸς τῆς δικαιοσύνης οὐδέποτε κοιμᾶται. Οἱ ἄγρυπνοι τῆς δικαιοσύνης λειτουργοὶ δὲν εὗρον τὸ πτῶμα τοῦ θύματός σου ἐγκεκλεισμένον εἰς τὸ κιβώτιον; Ἰδοὺ ἡ ἔκθεσις τῆς ἀνακαλύψεως, ἁρμοδίως ἐσφραγισμένη, ὑπογεγραμμένη καὶ ὑπὸ μαρτύρων ἐπιβεβαιωμένη.

— Αὐτὸ εἶνε; ὑπέλαβεν ὁ ἀρχαιολόγος μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τοὺς γέλωτας.

— Κακοῦργε! ἀνεβόησεν ὁ ἀνακριτής, εἰς οὐδὲν θεωρεῖς τὸ ἀποτρόπαιον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον σὲ ἐπιβαρύνει. Ἰδέ με κατὰ πρόσωπον καὶ ἀποκρίθητι εἰς τὰς ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας θέλω σοὶ ἀπευθύνει. Ὑπὸ τίνος ἐτέθη ἡ γυνὴ ἐκείνη εἰς τὸ κιβώτιον, ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθη;

— Ὑπ' ἐμοῦ, κύριε.

— Κύριε γραμματεῦ, σημειώσατε, παρακαλῶ, τὴν ὁμολογίαν του. Τίς περιετύλιξεν αὐτὴν διὰ τῶν λινῶν περιδεμάτων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν;

— Ἐγώ, κύριε ἀνακριτά!

— Παρακαλῶ, κύριε γραμματεῦ, γράψατε ὅτι ὡμολόγησε τὸ ἔγκλημα.

— Ἡ ἔκφρασις εἶνε ὀλίγον ὑπερβολική, κύριε.

— Ἡ πρᾶξις εἶνε στυγερά. Ποίας ἡλικίας ἦτο ἡ γυνή;

— Δεκαεννεαετὴς σχεδόν.

— Ἐκ τίνος χώρας;

— Ἐξ Αἰγύπτου.

— Φαντασθῆτε νὰ μεταφέρῃ τὴν κόρην ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως ἐκείνης διὰ νὰ τὴν δολοφονήσῃ! Πότε συνέβη ὁ θάνατος αὐτῆς;

— Πρὸ τριῶν χιλιάδων ἑξακοσίων ἐτῶν.

— Κατηγορούμενε! πῶς τολμᾷς νὰ ἐμπαίζῃς οὕτω πως τὴν δικαιοσύνην!

— Δὲν ἀστειεύομαι, κύριε, σᾶς βεβαιῶ, ὅτι ἡ μακαρῖτις ἔζη ἐπὶ τῆς βασιλείας ἑνὸς τῶν Φαραώ.

— Θὰ σὲ θέσω εἰς τὰ δεσμά, κακοῦργε.

— Κύριε ἀνακριτά, εἶπεν ὁ κατηγορούμενος μετὰ σοβαρότητος, ἡ ἀστειότης ἔρθασε πλέον εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, καὶ συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς εἴπω ὅτι εἶσθε ὁ ἀμαθέστατος ἐκ τῶν κατασχόντων ποτὲ δικαστικὴν ἕδραν. Ποῦ ἐξεπαιδεύθητε, κύριε, ἀφοῦ δὲν ἐνοήσατε ἔτι ὅτι ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐνεργεῖτε ἀνακρίσεις ἐπὶ αἰγυπτιακῆς μομίας;

— Μομίας;

— Μάλιστα, κύριε. Καὶ ἂν διεξήγετε τὴν ἐξέτασιν ὡς ἔπρεπε, ἠθέλατε μάθει, ὅτι ἀπευθύνεσθε πρὸς τὸν κόμητα Δ*, μέλος τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου.

— Κύριε κόμη, σᾶς ζητῶ χιλιάκις συγγνώμην. Σᾶς παρακαλῶ νὰ λησμονήσητε...

— Θὰ λησμονήσω τὰ πάντα. Δότε μοι τὴν μομίαν μου, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι προσπαθήσατε νὰ εὕρητε ἀνθρώπους ἐμπείρους, οἵτινες νὰ διακρίνωσι καλλίτερον τὸν χρόνον τοῦ θανάτου προσώπου τινός, καὶ νὰ ἀνατρέχωσιν εἰς πλησιεστέρας ἐποχὰς παρὰ εἰς διάστημα χρόνου τριῶν ἢ τεσσάρων χιλιάδων ἐτῶν.

Ὁ ἀστυνόμος, μεγάλως ἐκπλαγεὶς διὰ τὸ λάθος του, παρέδωκε τὴν μομίαν, καὶ οὐδέποτε ἤκουσε περὶ τοῦ τέλους, ὅπερ ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις.

Εἷς Ἀναγνώστης.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πῶς παρασκευάζεται καλῶς ὁ καφές.

Ὁ καφὲς πρέπει πρῶτον νὰ πλύνεται δι' ὑφάσματος βεβρεγμένου ἵνα ἀποβάλῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πλεῖστον μέρος τῆς ἐπ' αὐτοῦ κόνεως.

Νὰ μὴ *καβουρδίζεται* ἐντὸς σιδηροῦ σκεύους, ἀλλ' ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου καὶ νὰ ἀναταράσσεται διὰ ξυλίνου κοχλιαρίου ἐπὶ συνήθους ἑστίας τοῦ μαγειρείου.

Νὰ κλείεται ἐντὸς ὑαλίνων δοχείων καὶ μόνον νὰ ἀλέθηται τὸ ἀναγκαιοῦν ποσὸν κατὰ τὴν ὥραν τῆς παρασκευῆς. Κατ' αὐτὴν δὲ νὰ τίθεται μόνον ἡ ζάχαρις μετὰ τοῦ ὕδατος ἐπὶ τῆς πυρᾶς, καὶ ὅταν καλῶς βράσῃ, νὰ ῥίπτεται ἐν αὐτῷ ὁ καφὲς, νὰ ταράσσεται τάχιστα, νὰ καταβιβάζεται καὶ νὰ καλύπτεται ἐπὶ 2-3 λεπτὰ τὸ δοχεῖον διὰ τοῦ πώματός του ἵνα μὴ ἐξατμισθῇ τὸ ἄρωμα αὐτοῦ.

Κυρία Δ*.

ΑΘΗΝΗΣΙ.— ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑ «ΟΜΟΝΟΙΑΣ».